

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi työttömyys-
etuuksien rahoituksesta annetun lain ja työntekijäin elä-
kelain 12 c §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan työttömyysetuuksi- en rahoituksesta annettua lakia muutettavaksi siten, että työnantajalle säädetään omavastuu osaksi työttömyysturvan lisäpäivien rahoit- tamista.

Työttömyysturvan omavastuussa noudatet- taisiin soveltuvin osin työntekijäin eläkelain työttömyyseläkkeiden omavastuussa sovel- lettavia periaatteita. Omavastuumaksua so- vellettaisiin kaikkiin työnantajatahoihin.

Omavastuumaksu koskee vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneitä henkilöitä, joilla työt- tömyysturvan lisäpäivät korvaavat työttö- myyseläkkeen. Omavastuumaksu perittäisiin pääsääntöisesti tilanteissa, joissa työnantajan irtisanoma henkilö tulee oikeutetuksi työttö- myysturvan lisäpäiviin

Työttömyysturvan omavastuu määräytyisi työnantajan palkkasumman ja irtisanotulle työntekijälle maksettavan etuusmenon perus- teella. Työnantaja, jonka palkkasumma ylit- tää 1,3 miljoonaa euroa olisi velvollinen maksamaan omavastuumaksua. Omavastuu- maksu kasvaa lineaarisesti alarajan nolasta täysimääräiseen, joka on 80 prosenttia etuusmenosta, palkkasumman kasvaessa 20,8 miljoonaan euroon. Kun työnantajan oma- vastuumaksua aletaan soveltaa vuodesta 2009 alkaen, työnantajan työttömyysvakuu- tusmaksu eritellään perusmaksuun ja lisäpäi- vämaksuun. Perusmaksu olisi nykyisen työnantajan työttömyysvakuutusmaksun ta- paan porrastettu. Lisäpäivämaksu puolestaan alenisi täysimääräisestä neljäsosaan palk- kasumman kasvaessa 1,3 miljoonasta eurosta 20,8 miljoonaan euroon. Puuttuva osuus ra- hoitetaan työnantajan omavastuumaksulla. Työttömyysvakuutusmaksujen määräytymis-

tä koskevat keskeiset periaatteet säilytettäi- siin muilta osin.

Toimeenpanosta vastaisi työttömyysvakuu- tusrahasto. Työttömyysvakuutusrahaston omavastuumaksua koskevaan päätökseen saisi hakea muutosta työttömyysturvalauta- kunnalta ja edelleen vakuutusosoikeudelta.

Lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen ra- hoitusosuuksia esitetään tarkistettavaksi en- sin vuosien 2009—2014 väliselle ajalle ja sen jälkeen uudelleen olemaan voimassa vuodesta 2015 lukien. Esityksessä ehdotetaan työttömyysturvan rahoituksen järjestämistä siten, että työttömyysvakuutusrahasto rahoit- taisi korotetun ansio-osan osuuden.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan suhdanne- puskurin enimmäismäärää ja työttömyysva- kuutusmaksun vähimmäismäärää koskevia säännöksiä täsmennettäväksi. Myös vakuu- tusmaksuvelvollisuutta ja vakuutusmaksun perusteena olevaa tuloa koskevia säännöksiä selkeytettäisiin.

Eduskunnalle on aiemmin annettu esitys työttömyysturvalaiksi, esitys julkista työvoi- mapalvelua koskevaksi laiksi, esitys Koulu- tusrahastoa koskevaksi laiksi ja esitys vuo- rotteluvapaalaiksi. Näistä esityksistä johtuvat tekniset, lähinnä viittaussäännöksiä koskevat muutokset on otettu huomioon tässä esityk- sessä.

Lisäksi ehdotetaan työntekijäin eläkelain 12 c §:ää muutettavaksi siten, että työttö- myysvakuutusrahaston eläketurvakeskukselle suorittamassa vakuutusmaksussa otettaisiin huomioon myös aikuiskoulutustuki.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

1.1.1. Työttömyysturvan rahoitus

Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998), jäljempänä rahoituslaki, mukaan työttömyysturvan rahoituksesta vastaavat valtio, työnantajat ja palkansaajat pakollisilla työttömyysvakuutusmaksuilla sekä työttömyyskassat jäsenmaksuilla. Palkansaajien ja työnantajien työttömyysvakuutusmaksut tilitetään työttömyysvakuutusrahastoon, joka vastaa työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitettavista osuuksista ja etuuksista.

Työttömyyskassojen maksamista ansiosidonnaisista etuuksista - työttömyyspäivärahoista, työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ansiotuista, koulutuspäivärahoista ja vuorotelukorvausten menoista - valtio kustantaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden. Jos etuus maksetaan soviteltuna tai vähennettynä, valtionosuutena maksetaan se määrä, joka vastaa peruspäivärahan suhteellista osuutta kustakin täydestä työttömyyspäivärahasta. Valtio ei osallistu lomautusajalta eikä lisäpäiviltä maksettujen etuuksien rahoitukseen.

Työttömyyskassan osuus kustakin ansioon suhteutetusta päivärahasta on 5,5 prosenttia. Niissä tapauksissa, joissa ansio-osa on peruspäivärahan suuruinen tai hieman sitä suurempi, työttömyyskassan osuus voi jäädä pienemmäksi, koska päivärahasta määritellään ensin valtionosuus. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutustuen rahoituksessa työttömyyskassojen osuus poikkeaa kuitenkin siten, ettei kassan osuutta lasketa koko ansiotuesta, vaan kassan osuus on 5,5 prosenttia ansio-osasta.

Työttömyysvakuutusrahasto vastaa ansiosidonnaisen työttömyysturvan rahoituksesta siltä osin kuin valtio ja yksittäiset työttömyyskassat eivät ole siitä vastuussa. Lomautusajalta ja työttömyysturvan lisäpäiviltä

maksetuissa päivärahoissa rahaston osuus on 94,5 prosenttia menoista.

Yrittäjäkassojen rahoituksesta on säädetty työttömyyskassalaissa (603/1984). Yrittäjäkassojen rahoitus poikkeaa palkansaajakassojen rahoituksesta siten, että yrittäjäkassan maksamien etuuksien rahoitukseen ei pääsääntöisesti makseta työttömyysvakuutusrahaston osuutta.

Lisäksi työttömyysvakuutusrahasto vastaa työntekijäin eläkelain (395/1961) 12 c §:ssä tarkoitetun työeläkelisää koskevan vakuutusmaksun, valtion eläkerahastosta annetun lain (1372/1989) 3 §:ssä tarkoitetun työeläkelisää koskevan maksun, palkkaturvalain (866/1998) 16 §:n mukaisen määrän sekä koulutus- ja erorahastosta annetun lain (537/1990) 4 §:n mukaisen määrän suorittamisesta. Perusturvan rahoitukseen käytetään palkansaajamaksujen tuotosta kassoihin kuuluvien palkansaajien osuus maksutuotosta.

Suhdannepuskuri

Työttömyysvakuutusrahaston maksuvalmiuden turvaamiseksi ja ennakoitavissa olevista kansantalouden suhdannevaihteluista johtuvien työttömyysvakuutusmaksujen muutosten tasaamiseksi rahastossa on suhdannepuskuri. Sen enimmäismääräksi on määritetty 3,6 prosenttiyksikön työttömyysastetta vastaavia menoja vastaava määrä. Rahastolla voi olla myös vastaava määrä velkaa. Rahasto voi ottaa velkaa vakavassa talouden häiriötilanteessa, jos se ei suhdannepuskurinkaan avulla pystyisi kattamaan menojaan. Valtioneuvostolla on oikeus vakuuksia vaatimatta, mutta muutoin määräämällään ehdoilla antaa valtion omavelkaisia takauksia. Työttömyysvakuutusmaksun määräytyminen ei suhdannetaantumassakaan saa muilta osin kuin laissa sallitun työttömyysvakuutusrahaston alijäämän rajoissa pohjautua siihen, että etuudet rahoitettaisiin lainanotolla.

Rahaston varoja on rahoituslain 10 §:n 2 momentin mukaan hoidettava tuloa tuottavasti ja turvaavasti. Rahaston hallintoneuvosto on hyväksynyt sijoitustoiminnan periaatteet ja johtokunta sijoitussuunnitelman, jonka puiteissa käytännön sijoitustoimintaa harjoitetaan.

Työttömyysvakuutusmaksut

Työttömyysvakuutusrahaston menot rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksuilla sekä niistä saatavilla sijoitustoiminnan tuotoilla ja tarvittaessa lainanotolla. Rahoituslain 2 §:n mukaan työnantajan on suoritettava työnantajan työttömyysvakuutusmaksu ja työntekijän palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu, jotka maksut on määrättävä siten, että rahasto voi suoriutua sen vastattavana olevien työttömyysetuuksien rahoituksesta ja muista lakisääteisistä menoistaan.

Rahoituslain 12 §:n 1 momentin mukaan työnantaja, joka tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukaan on velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä, on velvollinen maksamaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksun. Rahoituslain 13 §:n mukaan työnantaja ei ole velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksua sellaisen työntekijän osalta, joka palvelee ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaiseen kauppa-alusluetteloon merkityssä suomalaisessa aluksessa ja joka ei asu Suomessa. Maksuvelvollisuutta ei myöskään ole kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten tai avoimen yhtiön yhtiömiehen osalta taikka sellaisen työntekijän osalta, josta kansaneläkelaitos on asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) 7 §:n 1 momentin nojalla päättänyt, ettei häneen enää sovelleta sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Rahoituslain 15 §:ssä säädetään palkansaajan vakuutusmaksuvelvollisuudesta. Sen mukaan työ- tai virkasuhteessa tai muussa palvelusuhteessa olevat henkilöt, joita koskee työnantajan järjestämä pakollinen tai valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetun lain (449/1990) nojalla määräytyvä tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettu tapaturmasuoja, ovat velvolliset suorittamaan palkansaajan

työttömyysvakuutusmaksun. Maksuvelvollisia eivät ole kommandiittiyhtiön tai avoimen yhtiön yhtiömiehet eivätkä perhehoitajalaissa (312/1992) tarkoitettut perhehoitajat.

Työttömyysturvalain 1 a §:n 1 momentissa tarkoitettua yrityksen osaomistajasta maksettava työnantajan ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu on määrättävä siten, että se vastaa niiden etuuksien rahoitusta, joihin osaomistajat ovat oikeutettuja. Merkittävien näistä on työeläkelisiä. Osaomistajien maksua määriteltäessä ei oteta huomioon menoeria työttömyyskassoille ja valtion eläkerahastolle.

Laissa on säädetty yksiselitteisesti, käytännössä prosenttilukuina palkansaajan palkasta perittävän työttömyysvakuutusmaksun ja työnantajalta palkkasumman perusteella perittävän työttömyysvakuutusmaksun määrä vuonna 1999. Tällä tavoin laissa on perustuslakivaliokunnan lausunnossaan (PeVL 18/1998) esittämän kannan mukaisesti yksiselitteisesti ilmaistu se lähtötaso, jonka pohjalta myöhempien vuosien työttömyysvakuutusmaksujen suuruus määräytyy.

Työttömyysvakuutusmaksujen muutos sääntö on kytketty työttömyysasteen muutoksesta aiheutuvaan rahaston rahoitustarpeen muutokseen. Maksuja määrättäessä jätetään huomioon ottamatta työttömyysasteen muutoksesta johtuva rahaston rahoitustarpeen muutos siltä osin kuin suhdannepuskuri (ylijäämä/alijäämä) jää säädettyä enimmäismäärää pienemmäksi.

Vuoden 1999 jälkeistä aikaa tarkoittaen laissa on säädetty, millä perusteilla ja kuinka paljon työttömyysvakuutusmaksun suuruutta muutetaan edellisvuodesta. Työnantajien ja palkansaajien osuus etuuksien rahoituksesta on laissa määritelty siten, että vuoden 1999 jälkeiset vakuutusmaksujen muutokset jakautuvat tasan työnantajan keskimääräisen työttömyysvakuutusmaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun kesken. Käytännössä maksujen muutosta ei tarkastella vain yhtä vuotta koskevana, vaan vuosi 1999 lähtötasona määrätään seuraavan vuoden maksut siten, että kumulatiivinen muutos vuodesta 1999 alkaen on yhtä suuri. Tällöin voidaan korjata se, ettei maksujen pyöristämisestä johtuen palkansaajamaksun ja työnantajan keskimääräisen maksun muutosta yhden

vuoden puitteissa saada aina täsmälleen yhtä suureksi, vaan muutokseen voi jäädä prosentin kymmenyksen ero.

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu on porrastettu. Rahoituslain 18 §:n 3 momentin mukaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksun porrastus on määrättävä siten, että palkkasumman ensimmäiseen 840 940 euron kohdistuva maksu on määrättävä neljäsosaksi ilmaistuna täysinä prosenttiyksikön kymmenyksinä palkkasumman 840 940 euron ylittävään osaan kohdistuvasta maksusta. Alempi maksu määrätään edellä todetun perusteella siten, että ylemmän maksuprosentin neljäsosaksi määrätty ja sadasosina laskettu alempi maksuprosentti pyöristetään aina ylöspäin seuraavaan täyteen prosenttiyksikön kymmenykseen.

Lain mukaan maksujen muutokset jakautuisivat tasan työnantajan keskimääräisen maksun ja palkansaajan maksun kesken siihen saakka, kunnes työnantajan keskimääräisen vakuutusmaksun ja palkansaajan vakuutusmaksun yhteismäärä on kaksi prosenttia palkoista. Rahoituslain 18 §:n 3 momentin mukaan, jos työnantajan keskimääräisen työttömyysvakuutusmaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun yhteismäärä on pienempi kuin kaksi prosenttia, palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu on määrättävä 15 prosentiksi edellä mainitusta vakuutusmaksujen yhteismäärästä.

Rahoituslain 18 §:n 4 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain työttömyysvakuutusrahaston hakemuksesta työnantajan ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksujen määrät. Työttömyysvakuutusrahaston ohjesäännöstä annettun asetuksen 6 §:n mukaan rahaston hallintoneuvoston syyskokouksessa vahvistetaan rahaston tulo- ja menoarvio seuraavaa kalenterivuotta varten sekä päätetään työttömyysvakuutusmaksujen määrää koskevasta hakemuksesta. Laista ilmenee, että ministeriön päätös tehdään vuosittain etukäteen, jolloin maksujen korottaminen vuoden aikana on kiellettyä.

Rahoituslain 18 §:n 5 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö määrää valtion liikelaitoksen työttömyysvakuutusmaksun erikseen. Liikelaitosten työttömyysvakuutusmaksua määrättäessä otetaan huomioon

vain ne menoerät, joista liikelaitoksen työnantajana voidaan katsoa olevan rahoitusvastuussa. Siten maksua määrättäessä ei oteta huomioon Eläketurvakeskukselle suoritettavaa työeläkelisää koskevaa vakuutusmaksua, koulutus- ja erorahaston menoista ja palkkaturvasta aiheutuvia kustannuksia eikä myöskään niitä menoeriä, jotka määräytyvät palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun keräytymän perusteella. Rahaston menoista tulee siten liikelaitosten maksulla kattaa lähinnä työttömyyskassoille maksettavien osuuksien määrä. Tämä osuus menoista suhteutetaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksun ylempään porrastettuun maksuun ja työnantajan keskimääräiseen maksuun.

Vuonna 2002 työnantajan maksu on 0,7 prosenttia palkkasumman ensimmäisen 840 940 euron osalta ja sen ylittävältä palkkasumman osalta 2,7 prosenttia. Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu vuonna 2002 on 0,4 prosenttia palkasta. Vuonna 2002 osanomistajasta maksettava työnantajan työttömyysvakuutusmaksu on 0,7 prosenttia ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu 0,15 prosenttia osaomistajalle maksettujen työpalkkojen määrästä. Vuonna 2002 valtion liikelaitosten työttömyysvakuutusmaksu on 0,7 prosenttia ensimmäisen 840 940 euron osalta ja sen jälkeiseltä palkkasumman osalta 1,75 prosenttia.

Työttömyysvakuutusmaksujen perintäjärjestelmä on liitetty lakisääteisen tapaturmavakuutuksen maksujen perintään siten, että tapaturmavakuutuslaitokset perivät maksut työnantajilta ja tilittävät ne työttömyysvakuutusrahastolle. Työnantaja vastaa vakuutuslaitokselle myös palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun suorittamisesta. Vakuutusyhtiöitä, jotka harjoittavat lakisääteistä tapaturmavakuutusta, on 11 kappaletta. Valtiokonttori perii maksut Valtion liikelaitoksilta ja tilittää ne ja valtiosektorin palkansaajan maksut työttömyysvakuutusrahastolle.

Vakuutuslaitoksella on oikeus vuoden alussa tai sen aikana alkavalta vakuutukselta periä työttömyysvakuutusmaksun ennakkoa. Ennakkomaksu määrätään tarkistamalla edellisen vuoden palkkasummaa arvioidulla palkkasumman muutoksella. Lopullinen vakuutusmaksu määrätään kalenterivuositain tapaturmavakuutuslain mukaisen vakuutuk-

sen vakuutuskauden päätyttyä työnantajalta saadun palkkailmoituksen perusteella. Vakuutuskauteen kohdistuva tasausmaksu peritään siten seuraavana vuonna.

Työttömyysvakuutusrahasto vastaa työttömyysvakuutusmaksujen perintäjärjestelmän kehittämisestä, ohjauksesta ja valvonnasta. Paitsi että työttömyysvakuutusrahasto vastaa työttömyyskassojen maksamien etuuskien ansio-osien rahoituksesta, sille kuuluu myös näiden etuuskien rahoituksen tekninen järjestäminen. Rahoituslaissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämistä valvoo sosiaali- ja terveysministeriö. Rahaston talouden valvonta kuuluu vakuutusvalvontavirastolle.

1.1.2. Omavastuu työeläkejärjestelmässä

Työntekijäin eläkelaki TEL

Työntekijät ovat vuodesta 1993 lähtien maksaneet työeläkemaksua. Maksu peritään työnantajilta yhtenä kokonaisuutena ja työnantaja pidättää työntekijän osuuden palkanmaksun yhteydessä. Työntekijän eläkemaksu on osa työeläkejärjestelmän kiinteää rahoitusta siten, että puolet työeläkemaksuun tulevasta muutoksista säädetään kohdistuvaksi työntekijäin eläkemaksuun.

Työeläkevakuutusmaksu muodostuu vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkeosasta sekä tasausosasta. Lisäksi vakuutusmaksulla katetaan työeläkevakuutusyhtiöiden hallintokulut, eläketurvakeskuksen kustannukset ja vakuutusyhtiöiden maksutappiot. Vakuutusmaksuja alentaa vakuutusyhtiön antama hyvitys, joka myönnetään työnantaja-kohtaisesti ja jonka suuruus riippuu lähinnä eläkeyhtiön sijoitustoiminnan tuotoista ja liikekulusäästöistä. Eri maksun osia ei jaeta erikseen työnantajan ja palkansaajan osuuteen.

Työttömyyseläkemaksu on siis osa eläkevakuutusmaksua. Sitä veloitetaan 54—63 -vuotista työntekijöistä. Työttömyyskomponentti määritellään siten, että sen arvioidaan vastaavan työttömiksi tällä ikävälillä joutuneiden vastaisten työttömyyseläkkeiden kustannusta. Arvion tuloksena saadaan ikäluokkakohtainen työttömyysmaksukomponentti prosenttina palkoista. Peritty maksu siirrytään aluksi kokonaisuudessaan tuntemat-

tomien varaukseen, josta se noin kahden vuoden kuluttua alkaa vähitellen purkautua työttömyyseläkkeiden myöntämisestä johtuen alkaneiden eläkkeiden vastuuseen ja maksettuina rahastoituina eläkkeinä.

Vuonna 2002 keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu (TEL-maksu) on 21,1 prosenttia palkoista. Työntekijän osuus tästä on 4,4 prosenttia. Työnantajan kustannettavaksi jää siten keskimäärin 16,7 prosenttia palkoista. Työttömyyseläkeosa keskimääräisessä TEL-maksussa on vuonna 2002 1,1 prosenttia ja sillä katetaan työttömyyseläkkeiden rahastoitavista osista aiheutuva kustannus.

Rahastoitavan työttömyyseläkkeen osasta aiheutuva kustannus on yksittäisen eläkelaitoksen vastuulla. Vastuun määräytymisestä säädetään laissa (TEL 12 §, LEL 9 §, MEL 3 a §, TaEL 7 §). Työttömyyseläkkeissä rahastoidaan myönnettävien tulevan ajan työttömyyseläkkeiden alkumäärästä 80 prosenttia. Rahastoitavan työttömyyseläkkeen kustannus lasketaan pääoma-arvona työttömyyseläkkeen suorituksista vanhuuseläkkeen alkamiseen asti ottaen huomioon kuolevuus ja pääomalle hyvitetty korko.

Työttömyyseläkkeistä muut kuin rahastoitavat eläkkeenosat ovat eläkelaitosten yhteisellä vastuulla. Tällaisia eläkkeenosia ovat muun muassa vapaakirjan nojalla myönnetty työttömyyseläkkeet kokonaisuudessaan, 20 prosenttia tulevan ajan työttömyyseläkkeen alkumäärästä ja eläkkeen vastaiset indeksikorotukset. Näistä eläkkeenosista aiheutuvat kustannukset katetaan TEL-maksuun sisältyvällä tasausmaksulla.

TEL-maksu määräytyy eri tavalla pientyönantajilla ja suurtyönantajilla. TEL:n mukaisen perusvakuutuksen erityisperusteiden mukaan pientyönantajalla tarkoitetaan työnantajaa, jonka kaikkien TEL:n alaisten, myös muissa eläkelaitoksissa vakuutettujen, työntekijöiden lukumäärän on katsottava pysyvästi alittavan 50, ja suurtyönantajalla työnantajaa, jolla tämä lukumäärä on vähintään 50.

Pientyönantajat eivät vastaa suoranaisesti omien työttömyyseläkkeidensä aiheuttamista kustannuksista vaan pientyönantajilta perittävä työttömyysvakuutusmaksu määrittellään siten, että sen arvioidaan ikäluokkakohtaisesti

ti riittävän kattamaan vastaavan ikäluokan aiheuttaman yhteenlasketun työttömyyseläkekustannuksen.

Suurtyönantajalle alkaa muodostua vastuita omista eläketapauksistaan, jos työntekijöitä on yli 50. Työntekijöiden lukumäärän ollessa 51—799 työnantajan kustannukset omista eläketapauksistaan kasvavat tasaisesti (osittainen omavastuu) ja samalla osuus ikäluokakohtaisesti määritellystä keskimääräisestä työttömyyskustannuksesta pienenee. Jos työntekijöiden määrä on 800, yksittäinen työnantaja vastaa itse kokonaan työttömyyseläkkeen rahastoidun osan aiheuttamista kustannuksista (täysi omavastuu).

Työttömyyseläkkeiden rahastointisäännöt koskevat 1.8.1999 tai sen jälkeen irtisanottuja työntekijöitä. Uusien sääntöjen mukaan työttömyyseläkkeiden kustannus määräytyy samalla tavoin kuin työkyvyttömyyseläkkeiden kustannus. Aiemmin rahastotiin eläkkeen alkumäärästä 50 prosenttia ja vain jos edeltävä työsuhde oli jatkunut vähintään viisi vuotta. Aikaisemmin täysi omavastuu koski yli 300 työntekijän yrityksiä. Siirtymävaihe uusiin omavastuurajoihin on noin viisi vuotta, koska vanhan säännön mukaan rahoitettavia eläkkeitä myönnetään vielä usean vuoden ajan.

Työttömyyseläkkeen kustannukset jaetaan työeläkevakuutusyhtiössä vakuutettujen työnantajien kesken (poolaus), jos TEL 6 a §:ssä tarkoitettu työsuhde on alkanut vakuutetun 50 vuoden täyttämispäivän jälkeen ja kestänyt alle kolme vuotta tai jos työntekijän työsuhde on irtisanottu työsopimuslain 7 luvun 2 §:n perusteella (yksilöperusteinen laillinen purku) tai purettu työsopimuslain 8 luvun 12 §:n perusteella 31.7.1999 jälkeen työntekijästä johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä tai jossa työntekijä on omasta aloitteestaan ja ilman työnantajan myötävaikutusta irtisanoutunut 31.7.1999 jälkeen taikka tietyissä työkyvyttömyyseläkkeen aikana myönnettyissä työttömyyseläkkeissä.

Jos työnantaja katsoo, ettei sillä ole omavastuuta, työnantaja voi toimittaa kirjallisen selvityksen eläkelaitokselle. Se voi pyytää lausunnon Eläketurvakeskukselta, joka tarvittaessa kuulee työnantajaa ja työntekijää sekä antaa eläkelaitokselle lausunnon.

Kun perusteet omavastuusta vapauttamisesta ovat olemassa, vastuu työttömyyseläkkeen rahastoinnista siirtyy eläkelaitoksen omavastuisten työnantajien yhdessä suoritettavaksi maksuperusteiden mukaisesti. Työnantajat vastaavat kustannuksista työntekijöiden lukumäärän suhteessa. Näin tasoitetaan työnantajakohtaista riskiä.

Lakisääteinen eläketurva voidaan järjestää paitsi eläkevakuutusyhtiössä, myös eläkekassassa tai eläkesäätiössä. Viimemainitut toimivat laitoksina samoin kuin omavastuiset työnantajat.

Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki KVTEL

Kunnallisen eläketurvan täytäntöönpanosta huolehtii Kuntien eläkevakuutus. Kunnallisen eläkejärjestelmän rahoituksen lähtökohdiana on koko kuntasektorin yhteisvastuu. Käytännössä yhteisvastuuta sovelletaan niin, että Kuntien eläkevakuutuksen jäsenyhteisöt on laissa (KVTEL 6 §) veloitettu kattamaan kaikki eläkejärjestelmän menot.

KVTEL-järjestelmän eläkemaksun taso ja rakenne päätetään vuosittain Kuntien eläkevakuutuksen valtuuskunnassa. Maksut peritään lain mukaan eläkelaitoksen menojen kattamiseksi, ei yksilöityjen vastuiden katteeksi. Vuoden 2002 kokonaismaksu on suuruudeltaan 26,4 prosenttia palkkasummasta sisältäen palkansaajan maksuosuuden. Palkansaajan itsensä maksaman eläkemaksun prosentiosuus on kunnallisessa eläkejärjestelmässä säädetty (KVTEL 6 c §) saman suuriseksi kuin TEL:n piiriin kuuluvilla työntekijöillä.

Jäsenyhteisöiltä perittävä maksuosuus koostuu useista osista. Pääosan maksusta muodostaa KVTEL-vakuutetuille maksettuaan palkkaan verrannollinen osuus. Palkkoihin verrannollisen osuuden ohella osa maksusta suhteutetaan jäsenyhteisön palveluksen perusteella syntyneeseen, kyseisenä vuonna toteutuneeseen eläkemenoon. Lisäksi jäsenyhteisöiltä peritään omavastuuosuuksia täysitehoisista työkyvyttömyys-, työttömyys- ja yksilöllisistä varhaiseläkkeistä.

Omavastuuosuus lasketaan eläkelajin mukaan vaihtelevana prosenttiosuutena eläkkeen aiheuttamista kustannuksista, joita ovat

eläke-etuuden vakuutusmatemaattisesti laskettu pääoma-arvo alkamispäivästä vanhuuseläkeikään asti sekä saamatta jäävät eläkemaksut. Omavastuumaksuna peritään työttömyyseläkkeissä 60 prosenttia tulevan eläkkeen pääoma-arvosta ja saamatta jäävistä KVTEL-maksuista, mihin sisältyy hallintokulut

Vuoden 2000 alusta omavastuu on peritty, jos eläke on täysitehoinen tai siihen liittyy tuleva aika, kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa on vähintään 12 kuukautta ja tulevan ajan työ- tai virkasuhde (tai vastaava muu suhde) on eläketapahtuman sattuessa kestänyt vähintään 36 kuukautta. Maksu peritään myös silloin, kun henkilö siirtyy työttömyyseläkkeelle osatyökyvyttömyyseläkkeeltä tai kuntoutustuelta. Kunnallisessa eläkejärjestelmässä omavastuumaksu peritään, vaikka viranhaltija tai työntekijä on itse irtisanoutunut. Jos henkilö kuolee ennen eläkkeen alkamispäivää, omavastuumaksua ei peritä työnantajalta, koska eläkettä ei tule maksettavaksi. Jos henkilö kuolee eläkkeen alkamispäivänä tai sen jälkeen, omavastuumaksu peritään työnantajalta.

KVTEL:n piiriin kuuluu mm. omais- ja perhehoitajia sekä luottamushenkilöitä. Omavastuuta ei peritä, jos se palvelussuhde, jonka perusteella henkilölle myönnetään täysitehoinen eläke, on omais- tai perhehoitajasuhte.

Maksun on velvollinen suorittamaan se jäsenyhteisö, jonka palveluksessa henkilö on sen palvelusuhteen päättyessä, jonka perusteella hänelle myönnetään täysitehoinen työttömyyseläke.

Maksu peritään työnantajalta ennakkomaksuna eläkkeelle siirtymisen yhteydessä ja maksun suuruus lasketaan eläkkeen maksupäätöksen teon yhteydessä. Mikäli työnantajan palveluksessa on eläkkeen alkamishetkellä vähemmän kuin 150 henkilöä, voi maksun suorittaa viiden vuoden kuluessa eläkelaitoksen määräämällä tavalla. Myöhemmin maksetuille erille peritään korkoa maksuaikakoron verran.

Valtion eläkelaki VEL

Valtion varoista suoritettavat eläkkeet

maksetaan toistaiseksi kokonaan jakojärjestelmän mukaan valtion vuotuisen talousarvioon tarkoitusta varten myönnettyistä varoista. Valtion eläkerahastoon tuloutetaan valtion eläkejärjestelmään kuuluvien työnantajien eläkemaksut (VEL-maksu) että työntekijöiden eläkemaksut (P-VEL-maksu).

Valtion eläkemaksuun sisältyvällä työttömyysosalla katetaan VEL:n työttömyyseläkkeistä aiheutuvat menot. Työttömyysmaksuun sisältyy työnantajan omista työttömyyseläkkeistä riippuva omavastuinen osa. Vuonna 2002 alle 50 työntekijöiden työnantajien kokonaismaksu on kiinteä 23,5 prosenttia palkoista ja siihen sisältyvä työttömyysosa on 0,2 prosenttia palkoista. Työnantajan omavastuuosuus kasvaa lineaarisesti työntekijämäärän kasvaessa 50:stä 800:aan. Omavastuun enimmäismäärä on 80 prosenttia pääomitetun työttömyyseläkkeen kustannuksista.

Valtion varoista maksettavan eläketurvan piiriin kuuluu joukko palvelusuhteita, jotka eivät suoranaisesti kuulu valtion hallintoon. Työnantajana voi siten olla paitsi valtion tilivirasto tai liikelaitos, myös yksityinen valtiopulautus, ns. VAL-laitos, VALTA-VA-laitos tai kunta tai muu laitos, jolla on VEL:n alaisia työntekijöitä.

Omavastuumaksua peritään, jos viimeinen työsuhte on kestänyt vähintään vuoden tai työsuhte on kestänyt vähintään kolme vuotta, jos henkilön ikä työsuhteen alkaessa on ollut yli 50 vuotta.

Muut eläkejärjestelmät

Eri eläkejärjestelmien omavastuusäännöt poikkeavat merkittävästi toisistaan samoin kuin rahoitusperiaatteet yleensä. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki LEL, Taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki TaEL ja Merimieseläkelaki MEL eivät sisällä lainkaan omavastuuta koskevia säännöksiä.

Lyhytaikaisten työsuhteiden LEL-aloilla työeläkemaksu on vuonna 2002 21,8 prosenttia. Taiteilijoiden ja erityisryhmien TaEL-maksu on 17,3 prosenttia. Työntekijät maksavat merimiehiä lukuun ottamatta aina 4,4 prosenttia eläkemaksua palkastaan. Me-

rimieseläkelain piiriin kuuluvien omamaksusuosuuksien on 10 prosenttia 20 prosentin kokonaismaksusta.

1.2. Nykytilan arviointi

Väestön ikärakenteen vanhentuuessa työliikeyksisteen kohottaminen edellyttää sellaisia rakenteellisia uudistuksia, joilla keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää saadaan pitkällä aikavälillä myöhennettyä 2—3 vuodella. Tähän on pyritty työssä jaksamista ja työssä pysymistä edistävillä toimenpiteillä. Eläke- ja työttömyysturvajärjestelmässä on toteutettu muutoksia, jotka kannustavat työnantajia pitämään palveluksessaan ja ottamaan palvelukseensa myös ikääntyvää henkilöstöä sekä edistävät ikääntyvien työssä ja työmarkkinoilla pysymistä.

1990-luvulla eläkkeisiin tehtyjen muutosten on tavoitteena on ollut se, että ne kannustaisivat pysymään pitempään työelämässä. Tähän on pyritty myös työeläkemaksun perusteita muuttamalla. Vuoden 2000 alussa voimaan tulleella muutoksella täysitehoisten työttömyyseläkkeiden rahastointia korotettiin 50 prosentista 80 prosenttiin eläkkeen määrästä. Lisäksi työttömyyseläkkeen rahastoinnista poistettiin viiden vuoden työsuhteen kestovaatimus. Lisäksi estettiin vakuutusmaksun kiertäminen keinotekoisilla yritysjärjestelyillä.

Kunnallisessa eläkevakuutuksessa otettiin työntekijöiden omavastuu käyttöön vuoden 1990 alusta. Menettelyä laajennettiin vuoden 1993 alusta työttömyyseläkkeisiin. Maksutekniikkaa kehitettäessä on lähtökohtana kunnallisessa eläkejärjestelmässä ollut se periaate, että omavastuu on sitä suurempi mitä enemmän työnantaja voi vaikuttaa eläkkeen alkamiseen. Valtion eläkejärjestelmässä työnantajan omavastuu otettiin käyttöön 1997. Kehitys on siis kulkenut työnantajan omavastuuvollisuuden lisäämisen suuntaan.

Niin sanottua työttömyyseläkeputkea on käytetty hyväksi, kun yrityksessä on ollut tarve työvoiman vähentämiseen tai henkilöstörakenteen saneeraamiseen. Eläkejärjestelmien omavastuutekniikka lisää kuitenkin työnantajien mielenkiintoa pitää ikääntyneet työttömät työssä.

Perusteet työnantajan omavastuulle ovat olemassa. Työttömyysturvan rahoitus perustuu nykyisellään kollektiivisiin maksuihin, eikä järjestelmä sisällä sellaista yksittäisen työnantajan vastuuta, mitä eläkepuolella sovelletaan. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksut määräytyvät yksinomaan työnantajan palkkasumman mukaan.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Esityksen tavoitteet

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt tekivät 12 päivänä marraskuuta 2001 yksityisalojen työeläkkeiden kehittämistä koskevan periaatesopimuksen, johon yhtenä kohtana sisältyi työttömyyseläkkeen lakkaaminen eläkemuotona. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama kolmikantainen työttömyysturvan uudistamista pohtinut työttömyysturvatyöryhmä 2001 ehdotti lisäpäiväoikeuden ikärajan nostoa 57 vuodesta 59 vuoteen ja lisäpäiväoikeuden ulottamista 65 vuoteen. Eläkesopimuksen mukaan henkilö voi 62 vuoden iän täyttämisen jälkeen kuitenkin siirtyä työttömyysturvan lisäpäiviltä vanhuuseläkkeelle ilman varhennusvähennystä. Työttömyyseläkemahdollisuus korvattaisiin työttömyysturvassa tehtävin uudistuksin niiden osalta, jotka ovat syntyneet vuonna 1950 tai sen jälkeen. Hallitus on antanut esityksen (115/2002) työttömyysturvan uudistamisesta työryhmän ehdotusten mukaisesti.

Tarkoituksena on, että ikääntyneiden työttömien toimeentuloturvan siirtäminen eläkejärjestelmästä työttömyysvakuutusjärjestelmään ei muuta rahoitusvastuita. Tämän vuoksi TEL-järjestelmän suurtyönantajien työttömyyseläkkeitä vastaava rahoitusvastuu ehdotetaan siirrettäväksi soveltuvin osin työttömyysturvaan. Vastuu koskisi samoin periaattein kaikkia työnantajasektoreita.

Jotta työttömyyskassojen rahoitusvastuu ei kasvaisi, ehdotetaan rahoitusosuuksia tarkistettavaksi siinä vaiheessa, kun ehdotetut muutokset alkavat vaikuttaa. Samasta syystä ehdotetaan, että työttömyysvakuutusrahasto rahoittaisi kokonaan korotetun ansio-osan.

Esityksen tavoitteena on myös selkeyttää nykyisen lain määrittelyjä puskurin enim-

määsmäärän huomioon ottamisesta ja työttömyysvakuutusmaksun vähimmäismäärästä.

2.2. Keskeiset ehdotukset

2.2.1. Työttömyysturvan rahoitusosuudet

Korotettu ansio-osa

Esityksessä työttömyysturvalaiksi ehdotetaan erorahan ja aikuiskoulutuslisän liittämistä osaksi työttömyysturvajärjestelmää. Tämä toteutettaisiin siten, että laissa määritellyissä tilanteissa työttömyysturvan ansiopäivärahaan maksettaisiin korotettua ansio-osaa. Korotettu ansio-osa olisi 55 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta normaalin 45 prosentin sijasta. Siinä tapauksessa, että palkka kuukaudessa ylittäisi 90-kertaisen perusosan, ansio-osa olisi tämän rajan ylittävältä osalta 32,5 prosenttia normaalin 20 prosentin sijasta. Korotettua ansio-osaa maksettaisiin 130 työttömyyspäivän ajan. Korotettu ansio-osa myönnettäisiin myös koulutustukseen ja koulutuspäivärahaan ilman maksuviiviin liittyvää enimmäismäärää.

Työttömyysvakuutusrahasto on rahoittanut Koulutus- ja erorahaston maksamat erorahaetuudet. Pohjimmiltaan ne on rahoitettu työnantajien työttömyysvakuutusmaksujen tuotoilla, sillä erorahaetuudet ovat yksi niistä menoeristä, jotka ovat perusteena työnantajien korkeampaan työttömyysvakuutusmaksuprosenttiin palkansaajamaksuun verrattuna.

Ehdotuksen mukaan työttömyysvakuutusrahasto rahoittaisi korotetun ansio-osan osuuden kuten se on aiemmin rahoittanut erorahaetuudet. Työttömyyskassojen ja valtion osuus laskettaisiin aina pääsäännön mukaan määräytyvän, korottamattoman ansio-päivärahan perusteella.

Lisäpäivien päivärahat

Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden ikäraja ehdotetaan työttömyysturvalakiesityksessä nostettavaksi 59 vuoteen, mutta päivärahaa voitaisiin maksaa 65 vuoden ikään asti. Vastaavasti eläkelainsäädäntöä tullaan esittämään muutettavaksi siten, että työttömyyseläke lakkautettaisiin. Muutos koskisi vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneitä.

Lisäpäiväoikeuden ikärajan nosto alentaa lisäpäivämenoja vuosina 2007—2008, jolloin lisäpäiville ei tule enää uusia 57—58-vuotiaita. Samanaikaisesti myös ennen vuotta 1950 syntyneiden lisäpäivämenot alkavat alentua, koska heille maksetaan lisäpäiviä vain 60 vuoden ikään tai sen kuukauden loppuun, jolloin 500 päivää täyttyy. Vuonna 1950 syntyneet pääsevät lisäpäiväoikeuden piiriin vuonna 2009. Kun nykyisen lain mukaan lisäpäivien päivärahaa on voitu maksaa kolmen vuoden ajalta, alkavat lisäpäivämenot mahdollisesti kasvaa vasta vuodesta 2011 alkaen, jolloin uusia lisäpäiviä maksettaisiin kolmatta vuotta. Sen jälkeisinä vuosina arvioidaan lisäpäivien päivärahamenojen kasvavan nykyisen lain mukaisista menoista, koska lisäpäivien mahdollinen kokonaisuus pitenee nykyisestä kolmesta vuodesta kuuteen vuoteen.

Työttömyyseläkemenot rahoitetaan työnantajien ja työntekijöiden pakollisilla maksuilla, lisäpäivien rahoitukseen osallistuvat myös työttömyyskassojen jäsenet jäsenmaksuillaan. Tarkoituksena on, että ikääntyneiden työttömien toimeentuloturvan siirtäminen eläkejärjestelmästä työttömyysvakuutusjärjestelmään ei nosta työttömyyskassojen kustannuksia ja muuta eri rahoittajatahojen suhteellisia osuuksia. Jotta työttömyyskassojen osuus ei nousisi, ehdotetaan lisäpäiviltä maksettujen päivärahojen rahoitusosuuksia työttömyyskassojen ja työttömyysvakuutusrahaston välillä tarkistettavaksi. Tarkistus tehtäisiin siitä ajankohdasta, vuodesta 2011 alkaen, jolloin lisäpäivämenot alkavat nousta nykyisen lain mukaisista ennustetuista menoista. Prosenttiosuutta ei ole kuitenkaan tarkoituksemukaista tarkistaa vuosittain. Vaihteleva rahoitusosuus olisi käytännössä hankala muun muassa työttömyyspäivärahan takaisinperinnän ja työttömyyskassojen ja työttömyysvakuutusrahaston taloudellisen suunnittelun kannalta. Rahoitusosuudet tarkistettaisiin erikseen siirtymävaiheelle, vuosille 2011—2014 ja uudelleen vuodesta 2015 alkaen.

Tässä vaiheessa ei ole mahdollista arvioida luotettavasti muutoksen aiheuttamia kustannussiiirtymiä. Tarkistuksen perusteena käytettäisiin lisäpäivämenojen keskimääräistä osuutta työttömyyskassojen maksamista kai-

kista etuusmenoista uudistusta edeltäneenä aikana eli vuosina 2002—2006. Työttömyyskassojen osuutta lisäpäivien rahoituksesta alennettaisiin sillä suhteellisella osuudella, millä lisäpäivämenot kaikista työttömyyskassojen maksamista etuusmenoista suhteellisesti kasvavat. Työttömyysvakuutusrahaston osuutta vastaavasti korotettaisiin. Valtio ei osallistuisi lisäpäivien päivärahojen rahoitukseen jatkossakaan.

2.2.2. *Omapastuun soveltaminen työttömyysturvassa*

Osana työeläkejärjestelmää ja työttömyysurvaa koskevia ratkaisuja työttömyysturvan rahoitukseen ehdotetaan luotavaksi työttömyysturvan lisäpäiviä koskeva vastaavainen suurtyönantajan omavastuu kuin mitä nykyisin sovelletaan TEL-järjestelmässä työttömyyseläkkeiden rahoitukseen. Omapastuujärjestelmän siirtäminen työttömyysvakuutukseen tehtäisiin useiden lainsäädännöllisten ja teknistenkin näkökohtien johdosta soveltuvin osin työeläkejärjestelmän vastaavia periaatteita noudattaen. Työttömyysturvassa omavastuun menettely koskisi samoin periaattein kaikkia työnantajasektoreita.

Irtisanottua henkilöä koskevat määreet

Omapastuumaksu perittäisiin tilanteissa, joissa työntekijä on tullut työnantajan irtisanomisen johdosta oikeutetuksi työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:n momentin mukaisesti lisäpäiviin. Työttömyysturvan omavastuu koskisi siten vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneitä henkilöitä, joilla on oikeus saada työttömyyspäivärahaa 65 vuoden iän täyttämiseen saakka. Jotta irtisanomiset eivät kohdistuisi vanhempiin ikäluokkiin, jotka voivat siirtyä vanhuuseläkkeelle ennen lisäpäiväoikeuden alkamista, ehdotetaan, että omavastuumaksu perittäisiin myös silloin, kun irtisanottu työntekijä on työttömyyspäivärahaan oikeutettu täytettyään 63 vuotta tai on alkanut saada vanhuuseläkettä 62-vuotiaana ja työttömyyspäiväraha on jatkunut vanhuuseläkkeelle siirtymiseen saakka.

Omapastuuta ei perittäisi niissä tilanteissa, joissa työnantaja on TEL:ssäkin vapautettu omavastuusta. Omapastuuta ei perittäisi, kun

työttömyyttä edeltävä työsuhte on kestänyt alle 3 vuotta ja työntekijä on otettu työhön yli 50-vuotiaana tai jos työsuhte on päättynyt yksilöperusteiseen purkuun tai irtisanomiseen muusta kuin terveydellisestä syystä tai työntekijän omasta vapaasta tahdostaan suorittamasta irtisanomisesta.

Omapastuun perusteena oleva etuusmeno

Omapastuun perusteena olisi irtisanotulle työntekijälle maksettava etuusmeno lisäpäivien ajalta, josta irtisanoneen työnantajan vastuu määräytyisi työnantajan suuruuden mukaan.

Eläkejärjestelmässä työnantajan omavastuun perusteena on ollut ansiotasoon perustuva työttömyyseläke. Työttömyysturvajärjestelmässä päivärahan tasoon vaikuttaa ratkaisevimmin se, onko työtön kassan jäsen vai ei. Jos omavastuuta sovellettaisiin vain työttömyyskassan jäsenten irtisanomistapauksissa, työnantajat olisivat erilaisessa asemassa sen mukaan, onko irtisanottu työntekijä työttömyyskassan jäsen vai ei. Jotta työntekijän kassan jäsenyys ei vaikuttaisi työnantajan kustannuksiin, omavastuumaksun perusteena käytettäisiin työttömyyskassan jäsenen kohdalla henkilölle maksettavaa ansiopäivärahaa ja peruspäivärahaa saavan henkilön kohdalla palkasta määriteltäviä laskennallista päivärahaa, joka vastaisi ansiopäivärahaa.

Työttömyysturvassa ei seurattaisi yksittäisten henkilöiden lisäpäiviltä maksettujen päivärahojen kestoja, vaan käytettäisiin keskimääräistä maksuaikaa. Omapastuusuuden perusteena olisi sama aika, jolta lisäpäiviä keskimäärin maksettaisiin. Työttömyysturvassa lisäpäiviä on mahdollista saada 65 vuoteen asti. Lisäpäivillä oleva voi kuitenkin ilman varhennusvähennystä siirtyä 62-vuotiaana vanhuuseläkkeelle. Omapastuusuus ehdotetaan tällöin perittäväksi lisäpäivämenosta lisäpäiväoikeuden alkamishetkestä 63 vuoden ikään saakka. Enimmillään omavastuun perusteena oleva lisäpäiväoikeus olisi neljä vuotta, 59—63 ikävuoden välinen aika. Omapastuumaksun perusteena olisi kuitenkin vähintään vuoden lisäpäivämeno vastaava määrä.

Niiden 63 vuotta täyttäneiden osalta, jotka eivät ole saaneet työttömyyspäivärahaa lisä-

päiviltä, omavastuumaksun perusteena käytettäisiin henkilölle työsuhteen päättymisen jälkeen maksettua etuusmenoa 63 vuoden ikään asti.

Työeläkejärjestelmässä rahastoitava etuus on suuruudeltaan erilainen johtuen päivärahasta ja eläkkeen tasoeroista ja maksuajasta; työttömyysturvassa meno on vuoden pitimältä ajalta. Työttömyyseläke on alkanut aikaisintaan 60 vuoden iästä ja omavastuu on laskettu alkaneen eläkkeen pääoma-arvosta. Lisäksi TEL:ssä omavastuun mitoittamiseen vaikuttaa rahastoitavan menon korkotuotto, mitä ei työttömyysturvan omavastuussa otettaisi huomioon. Tämä vastaa suuruusluokaltaan sitä, että TEL:n omavastuu on laskettu noin 3—3,5 vuoden arvioidusta eläkemenosta.

Omavastuumaksu palkkasumman perusteella

TEL:ssä työnantajan omavastuuvollisuus ja omavastuumaksun suuruus määräytyy työntekijöiden lukumäärän perusteella. Työttömyysturvassa palkkasumma korvaisi työntekijäin määrän omavastuusuuden määrittämisessä. LEL- ja TaeL-aloille palkkasummaan perustuva omavastuu sopii paremmin kuin työntekijöiden lukumäärä. Palkkasumman käyttöä puoltaa ennen kaikkea se, että näin voidaan työttömyysturvan omavastuumaksu ja kollektiivinen työttömyysvakuutusmaksu suhteuttaa toisiinsa, koska työttömyysvakuutuksessa maksun perustana on palkkasumma, eikä työntekijöiden lukumäärä. Omavastuumaksun perusteena olevan palkkasumman tulisi olla sama kuin kollektiivisessa maksussa sovellettavan palkkasumman. Tämän vuoksi omavastuumaksusuuden määrittelyn pohjana käytettäisiin tapaturmavakuutuksen palkkasummaa.

Työnantajan omavastuu koskisi työnantaja, joiden palkkasumma ylittää tietyn alarajan. Tällä alarajalla omavastuusuus on nolla, josta se kasvaa lineaarisesti tiettyyn ylärajaan saakka. Palkkasummarajat tulisi valita siten, että palkkasumma alarajalla vastaa 50 työntekijän yritystä ja ylärajalla vastaavasti 800 työntekijän yritystä. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan voida riittävällä varmuudella määrittellä vastaavia palkkasummia vuodelle 2009. Esityksen palkkasumat tu-

lee tarkistaa vastaamaan vuoden 2009 tasoa, jolloin omavastuumaksua alettaisiin periä.

Palkkasumman rajoihin ei tehtäisi vuosittaisia indeksitarkistuksia, mutta palkkasumman rajoja tulisi aika ajoin tarkistaa, jotta omavastuumaksuvelvollisuus ei siirtyisi pienemmille työnantajille.

Esityksen mukaan työnantaja joutuisi maksamaan omavastuumaksun, kun palkkasumma ylittää 1,3 miljoonaa euroa. Tämän arvioidaan vastaavan 50 työntekijän palkkasummaa vuonna 2002. Omavastuumaksu olisi maksimissaan, jos työnantajan palkkasumma on vähintään 20,8 miljoonaa euroa, minkä arvioidaan vastaavan 800 työntekijän palkkasummaa vuonna 2002. Omavastuumaksu alenee lineaarisesti täysimääräisestä siten, että omavastuumaksua ei peritä, jos palkkasumma on 1,3 miljoonaa euroa. Kuten TEL:ssä täysimääräinen omavastuumaksu olisi 80 prosenttia omavastuumaksun perusteena olevasta etuusmenosta.

Tapaturmavakuutuksessa työnantaja voi ottaa useamman vakuutuksen siten, että organisaation eri osat vakuutetaan erikseen. Omavastuumaksun perusteena olisi yrityksen koko palkkasumma eikä yksittäisen vakuutuksen perusteena oleva palkkasumma. Palkkasumman määrittelyssä on tarkoitus käyttää hyväksi yritys- ja yhteistietolain (244/2001) mukaista rekisteriä. Työttömyysvakuutusrahastolla olisi oikeus saada työnantajayrityksen koko palkkasumma selville tapaturmavakuutusyhtiöiden kautta. Tarkoituksena on, että yrityksen toimenpiteet mahdolliseen maksun alentamiseen keinotekoisesti estetään säätämällä samanlainen kiertämisen estämistä koskeva säännös kuin työntekijäin eläkelain 1 §:n 6-kohdassa on säädetty.

Omavastuumaksun periminen

Omavastuumaksut kerättäisiin erillään pakollisista työttömyysvakuutusmaksuista. Toimeenpanosta vastaisi työttömyysvakuutusrahasto. Prosessi käynnistyy työttömyysetuuden maksajan, työttömyyskassan tai Kansaneläkelaitoksen ilmoituksen perusteella.

Selvitystyössä on ollut vaihtoehtona myös maksun kerääminen ennakkona, jotta työnantajat eivät voisi välttyä siltä kahden vuoden

aikana esimerkiksi yritysjärjestelyin. Ennakkomaksun periminen edellyttäisi erityisen työnantajan maksurekisterin perustamista ja irtisanottujen työntekijöiden työttömyyden aktiivista seuranta, koska osa irtisanotuista työntekijöistä ei koskaan tule lisäpäivien piiriin, jolloin ennakkomaksu pitäisi palauttaa.

Perittyä omavastuumaksua ei palauteta. Kuitenkin jos sama työnantaja palkkaa uudelleen sellaisen irtisanomansa henkilön, josta se on maksanut omavastuumaksun, voisi työnantaja hakemuksesta saada palautusta. Maksu palautettaisiin siltä osin kuin maksua koskevaa etuutta on käyttämättä. Palautus suoritettaisiin työnantajan hakemuksesta silloin, kun työsopimus on tehty olemaan voimassa toistaiseksi ja kun se on kestänyt vähintään vuoden.

Muutoksenhaku

Työttömyysvakuutusmaksusta on oikeus valittaa tapaturmalautakuntaan ja edelleen vakuutusoikeuteen. Omavastuumaksun asettamiseen liittyy kuitenkin kysymyksiä, joiden vuoksi on tarkoituksenmukaista, että ensimmäisenä muutoksenhakuasteena on työttömyysturvalautakunta. Tällaisia ovat muun muassa työsuhteen päättymisen syyn arviointi ja omavastuumaksun suuruuden perusteena oleva henkilölle maksettavan päivärahan määrä.

2.2.3. Työttömyysvakuutusmaksut

Omavastuumaksun yhteensovittaminen kollektiivisen työttömyysvakuutusmaksun kanssa edellyttää muutoksia työnantajan työttömyysvakuutusmaksun rakenteeseen. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu jaettaisiin perusmaksuun ja lisäpäivämaksuun. Työnantajan keskimääräisessä maksussa otettaisiin huomioon myös omavastuumaksu. Perusmaksu määriteltäisiin kattamaan työnantajan osuus kaikista työttömyysvakuutusrahaston menoeristä lukuun ottamatta lisäpäivämenoa. Lisäpäivämaksu määriteltäisiin lisäpäivämenojen perusteella siten, että sillä yhdessä omavastuumaksujen kanssa rahoitettaisiin työnantajan osuus lisäpäivämenoista.

Perusmaksu olisi nykyisen työnantajan työttömyysvakuutusmaksun tapaan porrastet-

tu. Myös lisäpäivämaksu olisi porrastettu ja omavastuumaksuvelvollisuus alkaisi vasta kun palkkasumma ylittää tämän porrastuksen rajan. Kaikissa näissä maksun osissa tulisi noudattaa samaa porrastuksen rajaa. Kun omavastuumaksu tulee vuodesta 2009 alkaen sovellettavaksi, perusmaksun porrastuksen rajaa tulisi sen tähden tarkistaa.

Työnantaja, jonka palkkasumma on enintään 1,3 miljoonaa euroa maksaa vakioprosentin mukaista lisäpäivämaksua. Näiden työnantajien kohdalla omavastuumaksu ei tule maksettavaksi.

Jotta suurtyönantajilta ei perittäisi kaksinkertaista maksua, työnantajan lisäpäivämaksu alenisi lineaarisesti täysimääräisestä neljännekseen palkkasumman kasvaessa 1,3 miljoonasta eurosta 20,8 miljoonaan euroon. Omavastuisen työnantajan lisäpäivämaksu alenisi vastaavaan prosenttiin kuin mikä on TEL-järjestelmässä eläkelaitosten yhdessä kustantama osa työttömyyseläkkeestä eli tulevan ajan työttömyyseläkkeen alkuhetken määrästä (nykyisin 20 prosenttia). Eläkelaitosten yhdessä kustantamiin kuuluvat myös yleisen eläketason parannukset ja palkkataso noususta ja indeksikorotuksista aiheutuva menot sekä vapaakirjana myönnetty työttömyyseläkkeet kokonaisuudessaan. Työttömyysturvan lisäpäivämenossa otettaisiin vastaavasti huomioon 20 prosenttia alkavista lisäpäivämenoista, työttömyyspäivärahan indeksikorotusten vaikutukset ja 63—65-vuotiaille maksetut lisäpäivämenot sekä sellaiset lisäpäivämenot, joista työnantaja on vapautettu omavastuumaksusta. Näiden rahoittamiseen ei omavastuumaksua ole mitoitettu. Näiden kollektiivisella lisäpäivämaksulla kustannettavien menojen osuus on noin 25 prosenttia lisäpäivämenoista.

Omavastuisen työnantajan lisäpäivästä aiheutuva maksu riippuu yrityksen palkkasummasta ja siitä, onko yrityksellä lisäpäiviin oikeutettuja työttömyystapauksia vai ei. Tämä vastaisi TEL-järjestelmässä noudatettua periaatetta.

Työnantajan perusmaksusta ja lisäpäivämaksusta muodostuva työttömyysvakuutusmaksu olisi yksi kokonaisuus, jonka maksutaso määräytyy työnantajakohtaisesti palkkasumman ylittäessä 1,3 miljoonaa euron. Omavastuumaksua suurtyönantaja joutuu

maksamaan vain määritellyissä irtisanomis-
tapauksissa.

Nostettaessa porrastuksen rajaa työnanta-
jamaksujen tuoton tulee säilyä samana kuin
sovellettaessa alemmaa porrastuksen rajaa.
Tämä merkitsee sitä, että maksuprosentteja
tulee muuttaa siten, että työnantajan keski-
määräinen maksu pysyy samana. Tällöin
saavutetaan se, että muutokset maksuissa ja-
kaantuvat tasan työnantajan keskimääräisen
työttömyysvakuutusmaksun ja palkansaajan
työttömyysvakuutusmaksun kesken.

Voimassa olevan lain mukaan palkansaajan
työttömyysvakuutusmaksu on määrättävä 15
prosentiksi työnantajan keskimääräisen työt-
tömyysvakuutusmaksun ja palkansaajan työt-
tömyysvakuutusmaksun yhteismäärästä, jos
yhteismäärä on pienempi kuin kaksi prosent-
tia. Vuodesta 1999 alkaen, joka on laissa
määritelty lähtökohtataso, kumpikin maksu on
alentunut lähes prosenttiyksikön. Vakuu-
tusmaksujen yhteismäärä on vielä yli kaksi
prosenttia, mutta palkansaajan työttömyys-
vakuutusmaksun osuus yhteismäärästä alitta-
nee jo vuonna 2002 15 prosenttia. Työnan-
tajan keskimääräinen maksu ja siten myös
maksujen yhteismäärä varmistuvat vasta jäl-
kikäteen. Kun maksuja edelleen alennetaan
siten, että maksujen yhteismäärä on pienempi
kuin kaksi prosenttia, palkansaajan maksua
pitäisi nostaa, jotta se olisi vähintään 15 pro-
senttia yhteismäärästä.

Sen estämiseksi, että palkansaajan työt-
tömyysvakuutusmaksu nousisi maksujen yh-
teismäärän alentuessa esitetään, että palkan-
saajan työttömyysvakuutusmaksua ei voitaisi
määrätä edelliselle vuodelle määrättyä suu-
remmaksi, jos maksujen yhteismäärä alenee
edelliselle vuodelle määrätystä. Maksujen
kääntyessä nousuun muutokset maksuissa
ovat yhtä suuria sen jälkeen, kun maksujen
yhteismäärä ylittää kaksi prosenttia.

Puskuri

Jotta työttömyysvakuutusmaksujen taso
voitaisiin pitää mahdollisimman vakaana, tu-
lisi omavastuumaksuina kertynyttä tuottoa
voida käyttää aiheutuneita päivärahamenoja
vastaavasti. Tuoton käyttö ei kuitenkaan ole
siten yksilöity kuin eläkejärjestelmässä, jossa
seurataan tarkoin yksittäisille henkilöille

maksettuja lisäpäivien päivärahoja.

Tuoton käyttö tulisi kuitenkin kohdentaa
menoja keskimäärin vastaavaksi. Työttö-
myyden muutokset voivat merkittävästi vai-
kuttaa irtisanomisiin ja lisäksi lainmuutokset
voivat vaikuttaa niiden ajankohtiin, mistä
syistä omavastuumaksujen tuotto voi suuresti
vaihdella eri vuosina. Jotta tuotto ja meno pa-
remmin vastaisivat toisiaan ehdotetaan, että
vuoden aikana kertynyt tuotto jaettaisiin käy-
tettäväksi tilitysvuoden jälkeisen neljän seu-
raavan kalenterivuoden aikana. Puskurin ko-
koa määriteltäessä otettaisiin huomioon vain
näin jaksotetut omavastuumaksuina kertyneet
varat.

Suhdannepuskurin tosiasiallinen suuruus
todetaan rahaston tilinpäätöksessä varojen ja
velkojen erotuksena. Lisäksi ehdotetaan sää-
döksessä otettavaksi huomioon se tilanne, et-
tä maksuja määriteltäessä puskurin koosta on
käytettävissä vain ennuste.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Koska korotettua ansio-osaa esitetään työt-
tömyysvakuutusrahaston rahoitettavaksi,
työttömyyskassojen rahoitusosuus ei sen joh-
dosta kasvaisi. Samoin lisääntyvien lisäpäi-
vämenojen myötä muutettaisiin työttömyys-
kassojen rahoitusosuutta lisäpäivien rahoi-
tukseen siten, ettei työttömyyskassojen osuus
nousisi. Koska valtio ei rahoita ansio-osia ei-
kä lisäpäivien päivärahoja, niiden johdosta
syntyvä etuusmenojen kasvu ei vaikuta valti-
onosuuteen.

Työttömyysturvan lisäpäivillä on ansiotur-
vassa nykyisin keskimäärin 14 600 henkilöä.
Lähi vuosina määrän oletetaan hieman laske-
van ja kääntyvän nousuun vuodesta 2005 al-
kaen suurten ikäluokkien tullessa yhä laa-
jemmin lisäpäiviin oikeuttavaan ikään. Vuo-
teen 2015 mennessä saajien määrä vähenisi
siten, että keskimäärin lisäpäiviltä saisi päi-
värahaa noin 12 600 henkilöä. Voimassa ole-
van työttömyysturvalain säännösten mukai-
sesti lisäpäiviltä maksettaisiin ansiopäivära-
haa vuodesta 2007 alkaen noin 175—185
miljoonaa euroa vuodessa. Lisäpäivien päi-
värahamenot ovat nykyisin noin 0,3 prosent-
tia palkkasummasta. Voimassa olevan lain

mukaisten menojen osuus alenisi vuoteen 2015 mennessä 0,22 prosenttiin palkkasummasta johtuen palkkasumman kasvusta ja saajien vähenemisestä suurten ikäluokkien siirtyessä yhä laajemmin vanhuuseläkkeelle.

Työttömyyseläkemenojen osuus on vuonna 2002 1,23 prosenttia palkkasummasta. Vastaavasti myös voimassa olevan lain mukaiset työttömyyseläkemenot alenisivat vuoteen 2015 mennessä, jolloin työttömyyseläkemeno olisi noin yksi prosentti palkkasummasta. Työttömyyseläkemenot olisivat nelinkertaiset lisäpäivämeneon verrattuna.

Lisäpäiviä koskevan lainmuutoksen johdosta lisäpäivämenot alenisivat nykyiseen verrattuna vuosina 2007—2010, koska lisäpäiviin oikeuttavaa ikärajaa korotetaan kahdella vuodella. Lisäpäivämenot alkavat kasvaa vähitellen vuodesta 2011 alkaen siten, että vuonna 2015 lisäpäiviltä maksettisiin päivärahaa noin 400 miljoonaa euroa. Menot kasvaisivat nykyisin mukaisiin menoihin verrattuna yli kaksinkertaisiksi.

Esitettyjen lainmuutosten johdosta lisäpäivämenojen osuus kasvaisi 0,47 prosenttiin palkkasummasta. Lisäpäivämenoissa tapahtuva menonlisäys olisi vuonna 2015 siten 0,25 prosenttia palkkasummasta, mikä jakaantuisi puoliksi palkansaajan ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksuun. Menon lisäystä vähentää merkittävästi lisäpäiväoikeuden ikärajan nostaminen kahdella vuodella.

Jos tarkastellaan työeläkejärjestelmästä työttömyysturvajärjestelmään siirtyvien menojen vaikutusta, niin tällöin tulee tarkastella 60 vuotta täyttäneille maksettavia lisäpäiviä ottaen huomioon se, että lisäpäiviä maksetaan voimassa olevan lain mukaan sen kuukauden loppuun, kun henkilö täyttää 60 vuotta tai jos 500 päivän enimmäisaika täyttyy 60 vuoden täyttämisen jälkeen, sen kuukauden loppuun, jolloin 500 päivää täyttyy. Työttömyysturvan lisäpäivämenosta runsaat 4/5 eli 330 miljoonaa euroa vuonna 2015 johtuisi työttömyyseläkkeen korvaamisesta lisäpäivillä, mikä on 0,4 prosenttia palkkasummasta.

Työttömyyseläkkeen lakkauttaminen ei kuitenkaan merkitse vastaavan suuruista säästöä eläkejärjestelmissä. Nykyisin työttömyyseläkettä on voitu maksaa viisi vuotta. Työeläkeuudistuksen jälkeen työttömyysturvan lisäpäiviltä voi siirtyä vanhuuseläkkeelle

ilman varhennusvähennystä 62-vuotiaana. Jos keskimäärin eläkkeelle siirryttäisiin 63 vuoden iässä, eläkejärjestelmissä muutosten vaikutuksesta kustannukset olisivat 3/5 nykyisen lain mukaisista työttömyyseläkekustannuksista.

Eri työeläkelakien mukaisissa eläkkeissä vaikutukset vaihtelevat johtuen erilaisesta rahoituksesta. Yksityisten alojen eläkelakien mukaisissa menoissa työttömyyseläkkeiden lakkauttamisen vaikutukset olisivat keskimäärin 0,74 prosenttia palkkasummasta vuonna 2015. TEL:ssä vaikutukset olisivat 0,66 prosenttia ja LEL:ssä 2,35 prosenttia palkkasummasta. Myös työeläkepuolella muutokset maksussa jakaantuvat puoliksi työntekijän ja työnantajan maksuun.

Koska kuntien eläkevakuutuksen valtuuskunta päättää eläkemenoperusteisesta osasta kokonaissumman, joka kerätään seuraavana vuonna, ei ole olemassa mitään suoraa mekanismia, jossa työttömyyseläkkeen poistumisen vaikutus näkyisi. Työttömyyseläkkeeseen tehtävän uudistuksen vaikutus on pieni vaikuttaakseen oleellisesti kokonaisaläkemenoon eläkemenon voimakkaasti kasvaessa. Lisäksi puskurirahaston käytöllä on työttömyyseläkemenoa suurempi vaikutus tulevissa KVTEL-maksuissa.

Valtion eläkejärjestelmässä työttömyyseläkkeiden vaikutus työeläkemaksuun poistuu vuoden 2010 jälkeen. Valtiolle tulee maksettavaksi työnantajan omavastuumaksu uutena menoeränä.

3.2. Vaikutukset työnantajille

Siirrettäessä työntajien omavastuu työttömyysturvaan on pyritty siihen, että maksu vastaisi suuruudeltaan nykyistä työnantajan omavastuumaksua. Vastaavuuteen ei kuitenkaan kaikilta osin päästä. Tähän on syynä ensinnäkin työttömyyspäivärahan ja työttömyyseläkkeen tasoerot. Alemmilla tulotasoilla päiväraha on, erityisesti lyhemmillä työurilla, jopa merkittävästi korkeampi kuin vastaava työttömyyseläke. KVTEL:ssä omavastuumaksu on ollut TEL-omavastuumaksua korkeampi.

Nykyisin yrityksen kokoluokkaa laskettaessa otetaan huomioon vain yrityksen kaikki TEL-vakuutetut työntekijät, vaikka yrityksen

työntekijäistä osa voi olla muiden eläkelakien piirissä. Toisaalta otetaan huomioon kaikki TEL-vakuutetut, vaikka osa olisi vakuutettu toisessa eläkeyhtiössä. Samoin kunnilla ja valtiolla on palveluksessaan yksityisten alojen eläkejärjestelmien piiriin kuuluvia henkilöitä. Eläkejärjestelmien omavastuumaksuisa otetaan huomioon vain kyseisen eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat henkilöt. Kun työttömyysturvan omavastuumaksun perusteena olisi yrityksen koko palkkasumma, yritys voitulla määriteltyä työttömyysturvan omavastuussa suuremmaksi kuin TEL:n omavastuussa.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu työmarkkinoiden keskusjärjestöjen

edustajia ja työttömyysvakuutusrahastoa, Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry:tä, Kansaneläkelaitosta, Vakuutusvalvontavirastoa, Tapaturmavakuutuslaitosten liittoa ja työministeriötä.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy hallituksen esitykseen työttömyysturvalaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 115/2002 vp), hallituksen esitykseen julkista työvoimapalvelua koskevaksi laiksi, hallituksen esitykseen laiksi koulutusrahastosta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä hallituksen esitykseen vuorotteluvapaata koskevaksi laiksi. Lisäksi on huomioitava, että hallitus antaa eduskunnalle myös esityksen eläkelainsäädännön muuttamiseksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1.1. Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain tarkoitus.* Muutokset ovat teknisiä ja liittyvät erikseen annettuihin hallituksen esityksiin, jotka koskevat työttömyysturvalakia, lakia julkisesta työvoimapaalvelusta ja lakia Koulutusrahastosta.

3 §. *Suhdannepuskuri.* Voimassa olevassa laissa puskurin koko on määritelty menojen ja tuottojen erotuksena. Puskurin koon määrittely ehdotetaan muutettavaksi varojen ja velkojen erotukseksi, mikä paremmin kuvaa työttömyysvakuutusrahaston taloudellista asemaa ja vastaa myös käytännössä noudatettua menettelyä, jonka mukaan puskurin koko todetaan työttömyysvakuutusrahaston tilinpäätöksen yhteydessä varojen ja velkojen erotuksena.

Suhdannepuskurin tai alijäämän koko otetaan huomioon työttömyysvakuutusmaksuja määrättäessä. Rahoituslain 18 §:n 2 momentin mukaan määrättäessä työttömyysvakuutusmaksuja jätetään työttömyysasteen muutoksesta johtuva työttömyysvakuutusrahaston rahoitustarpeen muutos huomioon ottamatta siltä osin kuin suhdannepuskuri tai alijäämä jää 3 §:ssä todettua enimmäismäärää pienemmäksi. Käytännössä suhdannepuskurin muutoksia ei tavoitella vain työttömyysasteen muutoksesta johtuen, vaan puskurin purkaminen tulee kysymykseen myös silloin, kun puskurin arvioidaan ylittävän enimmäismäärän.

Puskurin enimmäismäärä on 3,6 prosenttiyksikön työttömyysastetta vastaavia menoja vastaava määrä. Määrättäessä seuraavan vuoden työttömyysvakuutusmaksuja on puskurin koosta kuluvankin vuoden lopussa käytettävissä vain ennuste. Myös puskurin enimmäiskoko on määriteltävissä vasta tilinpäätöksen osoittamien menojen ja vuoden

päätyttyä tiedetyn lopullisen työttömyysasteen perusteella. Seuraavan vuoden työttömyysasteesta on käytettävissä ennuste, mutta tuotoista ja menoista voidaan esittää vain arviot. Työttömyysvakuutusmaksujen tuottoa on edellä selostetusta (s. 4) maksuja koskevasta perintäjärjestelmästä johtuen tarkasteltava pidemmällä aikavälillä, käytännössä jakaantuneena kolmen vuoden aikaperiodille. Kaikista edellä mainituista syistä työttömyysvakuutusmaksuja ei voida etukäteen mitoitaa siten, että tilikauden tulos vastaisi juuri sitä muutosta, mitä suhdannepuskurin lisäys tai purkaminen edellyttäisi tai että puskuri olisi seuraavan vuoden lopussa enintään juuri laissa määritellyn enimmäismäärän suuruisen.

Suhdannepuskuri karttui maksimimääräänsä huomattavasti nopeammin kuin lakia koskevassa alkuperäisessä hallituksen esityksessä (HE 64/1998 s. 8) arvioitiin. Tähän vaikutti paitsi työttömyyden kehitys myös palkkasumman arvioitua suurempi kasvu. Puskurin enimmäiskokoa koskeva säännös onkin osittain tästä syystä, mutta ennen kaikkea työttömyysvakuutusmaksujen tilitysjärjestelmästä ja edellä mainituista mitoituksen ennustettavuuden ongelmista johtuen käytännössä tulkittu suuntaa-antavana määräyksenä eikä yksiselitteisenä nimenomaisesti kuluva tai seuraavaa vuotta koskevana määräyksenä. Jos työttömyysvakuutusmaksut määrättäisiin siten, ettei puskurin enimmäiskoko missään tilanteessa ylittyisi, voisi seurauksena noususuhdanteessa olla itse asiassa puskurijärjestelmän keskeisten tavoitteiden - maksuohjelmien tasoittamisen ja suhdannekehityksen kannalta tarkoituksenmukaisen maksuohjelmien turvaamisen - kanssa vastakkainen kehitys.

Edellä mainituista syistä johtuen säännöksen sanamuotoa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että suhdannepuskurin enimmäiskoko määriteltäisiin edellä mainitun suhdannepuskuria koskevan ennusteen pohjalta työttömyysvakuutusmaksuja määrättäessä. Edellä

selostettu työttömyysvakuutusmaksujen tilitysjärjestelmä ja maksuja määrättäessä käytettävissä olevat ennusteet ja arviot huomioon ottaen puskurin enimmäiskokoa ja sitä koskevaa ennustetta tulisi tarvittaessa voida tarkastella enintään kolmen vuoden aikajaksoilla niissä tilanteissa, joissa puskuria joudutaan pienentämään enimmäismäärän ylityksessä.

Puskurin kokoa koskeva ennusteen ja talousarvion tulee olla perusteltuja. Oletuksina käytetään tunnetuimpien ennustelaitosten ja valtiovarainministeriön arvioita. Perustuslakivaliokunnan lausunnon edellyttämällä tavalla työttömyysasteen muutoksen toteamiseksi on käytetty johdonmukaisesti samaa yksiselitteistä menetelmää, joka on valtiovarainministeriön työttömyysennuste. Menojen arvioimiseksi rahasto saa valmiit arviot kaikilta niiltä tahoilta, joiden rahoitukseen tai maksamien etuuksien rahoitukseen se osallistuu.

Ostavastuumaksuina kertyneitä tuottoja ei erotettaisi erilliseksi rahastoksi, mutta ne on eriteltävä kirjanpidossa seurannan kannalta. Suhdannepuskurin kokoa määrättäessä kunkin neljänä edellisenä vuonna kertyneistä tuotoista otettaisiin huomioon neljäsosa. Loppuosa varataan jo alkaneiden lisäpäivämenojen rahoitukseen, joihin menoihin työttömyysasteen mahdolliset muutokset eivät vaikuta. Tällöin suhdannepuskurin enimmäismäärä voidaan pitää 3,6 prosenttiyksikön työttömyysastetta vastaavia menoja vastaavana määränä.

4 §. *Ansioapäivärahojen rahoitus.* Kun työttömyyspäiväraha maksetaan työttömyysturvalain 4 luvun mukaan soviteltuna tai vähennettynä, valtionosuus maksettavasta ansioon suhteutetusta työttömyyspäivärahasta määräytyy sen suhdeluvun perusteella, joka saadaan jakamalla peruspäivärahan määrä päivärahan saajan täyden ansioapäivärahan määrällä. Jos täyden ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan määrä lapsikorotuksineen on esimerkiksi 46,60 euroa päivässä ja peruspäivärahan määrä on 23,14 euroa, on suhdeluku 0,4966. Jos soviteltuna tai vähennettynä maksetun työttömyyspäivärahan määrä on tällä henkilöllä 30,32 euroa, valtionosuus on edellä mainitun perusteella 15,06 euroa.

Kun ansioapäiväraha maksetaan työttö-

myysturvalain 6 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisena korotettuna päivärahana, edellisen esimerkin soviteltuna tai vähennettynä maksettu päiväraha nousee 35,53 euroon. Valtionosuutena tulisi kuitenkin maksaa edelleen 15,06 euroa. Jos korotettu ansioapäiväraha maksetaan soviteltuna tai vähennettynä, valtionosuus tulee laskea siitä sovitellusta tai vähennetystä päivärahasta, jota henkilölle ilman korotusta maksettaisiin.

Koska työttömyyskassan osuus määräytyy prosentteina, nousisi työttömyyskassan rahoitusosuus kaikissa niissä tilanteissa, joissa työttömyyspäivärahaa maksetaan 6 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisena korotettuna. Siksi työttömyyskassan osuus ehdotetaan laskettavaksi näissä tilanteissa siitä päivärahasta, jota henkilö ilman korotusta saisi.

Kun työttömyysvakuutusrahaston osuus lasketaan maksetun ansioapäivärahan ja valtion sekä kassan osuuden erotuksena, jää korotus, esimerkkitapauksessa 5,21 euroa, rahaston rahoitettavaksi.

Pykälään tehtäisiin teknisluontoiset muutokset vastaamaan ehdotettua työttömyysturvalakia ja julkisesta työvoimapalvelusta annettua lakia.

4 a §. *Lisäpäivien rahoitus.* Lisäpäiväoikeuden ulottaminen 65 vuoteen vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneiden kohdalla merkitsee sitä, että lisäpäivämenot tulevat nousemaan. Kun samalla nostetaan lisäpäiväoikeuden ikäraja kahdella vuodella menojen nousu tullee toteutumaan aikaisintaan vuodesta 2011 alkaen. Jotta työttömyyskassojen kustannusvastuu lisäpäivien rahoituksesta ei kasvaisi, tarkistetaan niiden osuutta lisäpäivien rahoituksesta vuodesta 2011 alkaen.

Työttömyyskassojen ja vastaavasti työttömyysvakuutusrahaston osuutta tarkistettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella siten, että työttömyyskassojen osuutta alennetaan samalla suhteellisella osuudella kuin lisäpäivämenot työttömyyskassojen maksamista etuusmenoista nousisivat. On tarkoitukseenmukaista käyttää useamman vuoden ajan keskiarvoa lisäpäivien osuudesta. Viimeisin vertailukohta olisi se vuosi, jolloin lisäpäiväoikeudessa tapahtuvat muutokset eivät vielä vaikuta eli vuosi 2006. Toisaalta vuoden 2002 lisäpäivämenoihin ei enää vaikuta edel-

linen vuoden 1997 alussa toteutettu lisäpäiväoikeuden muutos. Siten vertailukohtana käytettäisiin vuosien 2002—2006 keskiarvoa siitä, mikä on ollut lisäpäivämenojen osuus työttömyyskassojen kaikista menoista. Jos lisäpäivien osuus kaikista työttömyyskassan menoista vuosina 2002—2006 olisi ollut esimerkiksi keskimäärin 12 prosenttia ja uudistuksen jälkeen lisäpäivämeno olisi esimerkiksi 21,8 prosenttia, määriteltäisiin kassan prosenttiosuus siten, että voimassa olevan lain mukainen 5,5 prosenttia kerrotaisiin 12 ja 21,8:n suhteella, jolloin kassan osuudeksi lisäpäivien päivärahoihin määriteltäisiin 3 prosenttia. Prosenttiosuus olisi sama kaikille työttömyyskassoille.

Lisäpäivien rahoitusosuudet tarkistettaisiin erikseen siirtymäajalle 2011—2014 ja sen jälkeen uudestaan olemaan voimassa vuodesta 2015 lukien. Tarkistuksen perusteena käytettäisiin toteutumatietoja ja alkaneiden lisäpäivien perusteella tehtäviä ennusteita tulevien vuosien lisäpäivämenoista. Lisäpäivämenot ja muut menot otettaisiin huomioon bruttomääräisinä. Jos lainmuutosten seurauksena työttömyyskassoille tulee maksettavaksi jokin uusi etuus tai aikaisemmin maksettu etuus lakkautetaan, otetaan eri ajankohtien vertailussa huomioon vain etuudet, jotka ovat kummallekin ajankohdalle yhteisiä.

5 §. *Ansiotukien rahoitus.* Pykälän 1 momentissa säädetään valtionosuudesta ansiotukseen ja pykälän 2 momentissa työttömyyskassan osuudesta. Näihin ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin 4 §:n ansioon suhteutettujen työttömyyspäivärahojen rahoituksessa.

Pykälään tehtäisiin teknisluontoiset muutokset, jotka liittyvät esitykseen työttömyysturvallaista ja esitykseen julkisesta työvoimapaalvelusta annetusta laista

6 §. *Muiden etuuksien rahoitus.* Esityksessä työttömyysturvalaiksi on ehdotettu, että koulutuspäivärahaa koskeva erillislaki kumottaisiin ja koulutuspäivärahaa koskevat säännökset sisältyisivät työttömyysturvallain mukaisiin etuuksiin, joiden rahoituksesta säädetään tämän lain 4 ja 8 §:ssä. Siten pykälässä säädettäisiin vain vuorotteluvapaasta annetun lain mukaisten vuorottelukorvausten rahoittamisesta. Vuorotteluvapaa-

laista annetun esityksen 21 §:n mukaan vuorottelukorvauksesta työttömyyskassoille ja Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset rahoitetaan noudattaen, mitä työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa ja työttömyysturvalain 14 luvun 3 §:ssä säädetään työttömyyspäivärahasta. Vuorottelukorvausten rahoitus säilyy ennallaan. Ansioiturvan valtionosuuden määräävä suhdeluku lasketaan vuorottelukorvauksen perusteena olevasta täydestä työttömyyspäivärahasta, johon ei sisälly lapsikorotuksia. Työttömyyskassan osuus on 5,5 prosenttia maksettavasta vuorottelukorvauksesta, työttömyysvakuutusrahasto rahoittaa loppuosan.

7 §. *Työttömyysvakuutusrahaston rahoittamat etuudet.* Pykälään tehtäisiin tekninen muutos, mikä liittyy Koulutusrahastosta annettuun esitykseen. Lisäksi tarkistetaan palkkaturvalain vanhentunut viittaus.

8 §. *Peruspäivärahan ja perustuen rahoitus.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos, mikä liittyy esitykseen julkisesta työvoimapaalvelusta annetusta laista.

10 §. *Työttömyysvakuutusrahaston tehtävät.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin työttömyysvakuutusrahaston uutena tehtävänä omavastuumaksun määrääminen ja periminen.

11 §. *Työttömyysvakuutusrahaston valvonta.* Pykälään lisättäisiin omavastuumaksun toimeenpanoa koskeva valvonta, joka kuuluisi esityksen mukaan Vakuutusvalvontavirastolle.

12 §. *Työnantajan vakuutusmaksuvelvollisuus.* Pykälässä on yhdistetty työnantajan vakuutusmaksuvelvollisuus ja työttömyysvakuutusmaksusta vapauttaminen eräissä tapauksissa. Voimassa olevassa laissa maksuvelvollisuudesta säädetään 12 §:ssä ja maksusta vapauttamisesta 13 §:ssä. Yhdistämisellä on pyritty siihen, että työnantajan ja palkansaajan vakuutusmaksuvelvollisuudesta säädetään yhtenäisellä tavalla.

Pykälän 1 ja 2 momentti ovat samanlaisena voimassa olevan lain 12 §:ssä. Pykälän 3 momentissa luetellaan tilanteet, joissa työnantaja ei ole velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksua

Pykälän 3 momentin 1, 3 ja 4 kohdat ovat samanlaisina voimassa olevan lain 13 §:ssä. Kohdat 2, 5 ja 6 ovat uusia. Kohdassa 2 sää-

dettäisiin siitä, että vakuutusperiaatteen mukaisesti työnantajan työttömyysvakuutusmaksua ei perittäisi niiden työntekijöiden osalta, jotka työttömyysturvalain 3 luvun 1 §:n mukaan eivät iän perusteella ole oikeutettuja työttömyysetuuksiin. Tämä merkitsee, että työnantajan työttömyysvakuutusmaksua ei perittäisi työntekijästä, joka ei ole täyttänyt 17 vuotta tai joka on täyttänyt 65 vuotta.

Kohdassa 5 säädettäisiin, ettei maksuvelvollisuutta ole, jos lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa sovellettava vakuutusmaksu ei perustu työnantajan maksamaan palkkasummaan, vaan tapaturmavakuutuksessa maksu on kiinteä. Tämä koskee pääasiassa kotiapulaisten ja kotisiivoojien palkkoja. Ehdotettu muutos on noudatetun käytännön mukainen. Työttömyysturvan rahoitusta koskevan lainsäädännön uudistamista koskevan hallituksen esityksen (HE 64/1998 vp) perusteluissa todettiin, että jos tapaturmavakuutuksessa on peritty kiinteä vuosimaksu, ei työttömyysvakuutusmaksuja perittäisi.

Kohdassa 6 säädettäisiin vakuutusperiaatteen mukaisesti, ettei työnantajan työttömyysvakuutusmaksua perittäisi sellaisen henkilön palkasta, joka yrittäjien eläkelain (468/1969) tai maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) mukaisesti on velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen ja joka työttömyysturvalain 1 luvun 6 §:n 1 momentissa määritellään yrittäjäksi, eikä siten ole oikeutettu työnantajan työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitettuihin etuuksiin.

Voimassa olevan lain mukaan työnantaja ei ole velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksua sellaisen työntekijän osalta, josta kansaneläkelaitos on asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) 7 §:n 1 momentin nojalla päättänyt, ettei häneen sovelleta sosiaaliturvalainsäädäntöä. Nykyisestä poiketen työnantaja vapautuisi maksuvelvollisuudesta vain tätä erikseen hakemalla.

13 §. *Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu yrityksen osaomistajasta.* Voimassa olevan lain 14 §:n 2 momentti esitetään siirrettäväksi selkeyden vuoksi omaksi pykäläkseen.

14 §. *Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun määräytyminen.* Voimassa olevan lain 14 §:n 1 momentissa on todettu työnantaja-

maksun porrastus palkkasumman mukaan. Lain 18 §:ssä on määritelty se, miten työnantajan maksu on porrastettu. Työnantajan työttömyysmaksun rakenteen määrittely esitetään siirrettäväksi lain 14 pykälään.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin työnantajan työttömyysvakuutusmaksun erittely perusmaksuun ja lisäpäivämaksuun. Työnantajan keskimääräisessä maksussa otettaisiin huomioon omavastuumaksu, joka siten vaikuttaa työnantajan maksun suuruuteen. Perusmaksulla katettavia menoja ovat työttömyyskassoille suoritettavat rahoitusosuudet lukuun ottamatta lisäpäivämenoja, Eläketurvakeskukselle ja Valtion eläkerahastolle suoritettavat vakuutusmaksut, Koulutusrahaston menot vähennettyinä valtionosuuksilla, palkaturvalain mukaiset menot, korvaukset vakuutusyhtiöille ja työttömyysvakuutusrahaston hallintokulut. Myös perusturvaan tilittävä osuus on otettava tässä yhteydessä menona huomioon, vaikka tilitys määritelläänkin palkansaajamaksujen tuottojen mukaan.

Lisäpäivämaksu mitoitetaan siten, että se yhdessä omavastuumaksujen kanssa kattaa kaikki ne työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:ssä tarkoitetut lisäpäivämenot, jotka ovat työnantajan rahoitusvastuulla. Lisäpäivämeneon sisältyvät sekä ennen vuotta 1950 että sen jälkeen syntyneille maksetut lisäpäivät. Lisäpäivämaksu mitoitetaan prosenttina palkkasummasta.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin työnantajan maksun porrastus. Perusmaksussa olisi nykyistä vastaava porrastus työnantajan alempan ja ylempään maksuun.

Lisäpäivämaksu olisi porrastettu siten, että 1,3 miljoonan euron palkkasummaan saakka työnantajan maksu olisi vakio, joka määrätään lisäpäivämeneon prosenttiosuutena palkkasummasta. Lisäpäivämaksu alenee lineaarisesti 1,3 miljoonan euron palkkasummasta siihen saakka, kunnes työnantajan palkkasumma on 20,8 miljoonaa euroa. Tällä tasolla lisäpäivämaksu olisi neljäsosa siitä maksusta, jota korkeintaan 1,3 miljoonan euron palkkasummasta maksetaan. Tuotto, joka lisäpäivämaksun alenemisen vuoksi jää pois, korvautuu omavastuumaksujen tuotoilla.

Pykälän 3 momentissa todetaan omavastuumaksu, jonka perusteet määriteltäisiin kuitenkin 24 ja 24 a §:ssä.

15 §. *Palkansaajan vakuutusmaksuvelvollisuus*. Pykälän 1 momentti säilyisi voimassa olevan lain mukaisena. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi ne tilanteet, joissa palkansaaja ei ole velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksua. Ehdotuksen mukaan tilanteet olisivat samat kuin työnantajamaksun kohdalla lukuun ottamatta perhehoitajalaissa tarkoitettuja perhehoitajia.

Voimassa olevan lain 15 §:n 2 momentin mukaan maksuvelvollisia eivät ole kommandiittiyhtiön tai avoimen yhtiön yhtiömiehet diittiyhtiön tai avoimen yhtiön yhtiömiehet eivätkä perhehoitajalaissa tarkoitettut perhehoitajat. Velvollisuutta palkansaajamaksun maksamiseen näiden lisäksi ei olisi niillä henkilöillä, joiden kohdalla työnantajallaan ei ole maksuvelvollisuutta. Perhehoitajia lukuun ottamatta 15 §:n 2 momentti vastaisi 12 §:ssä määriteltyä työnantajan vakuutusmaksuvelvollisuutta.

Pykälään lisättävä uusi 3 momentti vastaa työnantajan maksuvelvollisuuden esitettyä muutosta.

Voimassa olevan lain 15 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan asianomainen ministeriö antaa tarkemmat määräykset palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua koskevien säännösten soveltamisesta, kumotaan tarpeettomana.

16 §. *Yrityksen osaomistajan palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu*. Pykälän otsikko on muutettu vastaamaan paremmin säännöksen sisältöä. Pykälään tehtäisiin työttömyysurvalakiesityksestä johtuva tekninen muutos.

18 §. *Työttömyysvakuutusmaksujen määrä*. Pykälään lisättäisiin uusi 6 momentti jonka mukaan palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua ei voitaisi määrätä edeltäneen vuoden maksua suuremmaksi, jos maksujen yhteismäärä alenisi. Maksujen kääntyessä nousuun muutokset maksuissa ovat yhtä suuria sen jälkeen, kun maksujen yhteismäärä ylittää kaksi prosenttia.

19 §. *Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena oleva tulo*. Voimassa olevan lain 19 § ehdotetaan jaettavaksi kahteen eri pykälään sen mukaan onko kyse työnantajan työttömyysvakuutusmaksun vai palkansaajan maksun perusteena olevasta tulosta.

Pykälässä säädettäisiin työnantajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena olevasta

tulosta. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 19 §:n 1 momenttia ja 2 momentti voimassa olevan lain 19 §:n 2 momenttia.

19 a §. *Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena oleva tulo*. Pykälässä säädettäisiin palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena olevasta tulosta. Se mitä aiemmin on säädetty sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksusta (1179/1998) siirrettäisiin lakiin. Pykälä vastaa päätöksen 1—3 §:iä.

Pykälän 1 momentin mukaan palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena olevana palkkana pidetään työ- tai virkasuhteessa tai muussa palvelusuhteessa saatua palkkaa tai muuta vastiketta, joka on maksettu korvauksena työstä. Vastaavalla tavalla on määritelty myös tapaturmavakuutuksen perusteena oleva palkka.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että ulkomaantyössä palkkana pidetään työ- tai virkasuhteessa tai muussa palvelusuhteessa saatua palkkaa tai muuta vastiketta, joka on maksettu korvauksena työstä.

Voimassa olevan lain 18 §:n 3 momentin mukaan palkansaajalta pidetään työttömyysvakuutusmaksu ennakkoperintälain 13 §:ssä tarkoitettusta palkasta, tuloverolain 77 §:n mukaisesta palkkatulosta ja rajoitettiin verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua palkasta sekä palvelurahasta. Viittaus verolakeihin esitetään poistettavaksi soveltamiskäytännössä ilmenneiden tulkintaongelmien vuoksi.

Palkkaturvalain (866/1998) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksettavasta määrästä pidetään lain mukaan työntekijän palkasta vähennettävät maksut, jollei muualla toisin säädetä. Pykälän 3 momentissa esitetään, ettei palkkaturvalain mukaan maksetuista palkoista pidetä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua. Vastaava säännös on sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä työntekijän eläkemaksusta (1417/1997), jonka 3 §:n mukaan työntekijän eläkemaksua ei pidetä palkkaturvalain mukaan maksetuista palkoista. Maksua ei myöskään pidettäisi siitä täydennyspäivärahasta, jota työnantajan yhteydessä toimiva sairauskassa on maksanut.

8 a luku Työttömyysturvan työnantajan omavastuumaksu

Rahoituslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi työnantajan työttömyysturvan omavastuumaksua koskeva luku. Omavastuumaksusta säädettäisiin erillisessä luvussa, koska se on työnantajan työttömyysvakuutusmaksusta eroava järjestelmä perusteidensa, päätöksen antamisen, muutoksenhaun ja toimeenpanon osalta.

24 §. *Maksuvelvollisuus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, mitkä työnantajat ovat velvolliset maksamaan omavastuumaksua. Maksu koskisi työnantajia, jotka tapaturmavakuutuslain mukaan ovat velvollisia vakuuttamaan työntekijänsä ja sen perusteella 12 §:n mukaan velvollisia maksamaan työttömyysvakuutusmaksua. Sen lisäksi omavastuumaksuvelvollisuus olisi valtion tilivirastolla. Omavastuumaksu koskisi valtion liikelaitosta samoin perustein kuin muitakin työnantajia, vaikka työttömyysvakuutusmaksua sovelletaan siihen vain soveltuvin osin.

Omavastuuvelvollinen on työnantaja, jonka palkkasumma on vähintään 1,3 miljoonaa euroa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työnantajan palkkasummana käytettävän irtisanomisvuotta edeltäneen vuoden palkkasummaa. Tapaturma- ja siten myös työttömyysvakuutuksessa on maksun määräytymisessä sovellettu ennakkomaksua, joka on lopullisessa tasausmaksussa tarkistettu työnantajan ilmoittaman todellisen palkkasumman mukaan. Kun työttömyysturvan omavastuumaksu tulee määrättäväksi, tapaturmayhtiöillä on käytettävissään työnantajan lopullinen palkkasumma.

Työnantajan palkkasummana otettaisiin huomioon yrityksen koko palkkasumma, vaikka tapaturmavakuutuksessa yrityksen eri osia varten olisi otettu erilliset vakuutukset. Työnantaja määriteltäisiin yritys- ja yhteisötunnuksen perusteella. Yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 2 §:n mukaan yritys- ja yhteisötunnuksella tarkoitetaan jokaiselle rekisteröintivelvolliselle annettavaa ja sen yksilöivää järjestysnumerosta ja tarkistusnumerosta muodostuvaa tunnustetta. Kuntasektorilla työnantajana pidetään kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/1964) tarkoittamaa jäsenyhteisöä, jollainen on kun-

ta tai kuntaliitto. Valtiolla työnantaja on tilivirasto tai valtion liikelaitos.

Työnantajan omavastuumaksuvelvollisuus koskisi pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan henkilöitä, joiden työ- tai virkasuhteen irtisanomisesta johtuva työttömyys jatkuu niin, että henkilölle syntyy oikeus lisäpäiviin. Tämä merkitsee sitä, että henkilön työssäoloehto tai osa siitä on täyttynyt työsuhteen irtisanoneen työnantajan työssä. Tilanteissa, joissa henkilö on irtisanomisen jälkeen ottanut vastaan lyhytaikaisen työn, viimeismälle työnantajalla ei olisi omavastuumaksuvelvollisuutta, koska tällöin yleensä täyttyvät pykälän 2 momentissa luetellut ehdot siitä, milloin työnantajalla ei ole omavastuumaksuvelvollisuutta. TEL:ssä omavastuumaksuvelvollisuus on silloin, jos työsuhteeseen liittyy tuleva aika. Käytännössä se merkitsee sitä, että työsuhteen päättymisen ja työttömyyspäiväraha-oikeuden alkamisen väliin voi jäädä korkeintaan vuoden pituinen aika.

Omavastuumaksuvelvollisuus olisi silloin, kun työntekijä tulee oikeutetuksi työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:n 2 momentin mukaisesti lisäpäiviin. Kyseinen lainkohta koskee vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneiden lisäpäiväoikeutta 65 vuoden ikään asti. Työnantajaan, joka irtisanoa ennen vuotta 1950 syntyneen työntekijän, jolla on oikeus työttömyyseläkkeeseen, ei sovellettaisi työttömyysturvan, vaan eläkejärjestelmän omavastuumaksua.

Työnantajalta perittäisiin omavastuumaksu myös silloin, kun vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneellä työntekijällä työ- tai virkasuhteen irtisanomisesta johtuva 60 vuoden iän täyttämisen jälkeen alkanut oikeus työttömyyspäivärahaan jatkuu niin, että hän on työttömyyspäivärahaan oikeutettu täytettyään 63 vuotta tai on alkanut saada vanhuuseläkettä 62-vuotiaana ja työttömyyspäiväraha on jatkunut vanhuuseläkkeelle siirtymiseen saakka. Kyseinen kohta koskisi vain niitä työttömiä, jotka eivät ole ehtineet siirtyä työttömyysturvan lisäpäiville ennen 63 vuoden ikää. Koska on mahdollista, että henkilö ei ole työttömyyspäivärahan saajana juuri silloin kun hän täyttää 63 vuotta, työnantajalla olisi maksuvelvollisuus, jos henkilö on työttömyyspäivärahan saajana 63 ikävuoden jälkeen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tilanteista, joissa työnantaja ei ole velvollinen maksamaan omavastuumaksua. TEL:n mukaisen perusvakuutuksen erityisperusteissa on määritelty vastaavat tilanteet, joissa omavastuumaksua ei perittäisi. Maksua ei perittäisi, jos työsuhde on alkanut 50 vuoden täyttämispäivän jälkeen ja kestänyt alle kolme vuotta; työntekijän työsuhde on irtisanottu työsopimuslain 7 luvun 2 §:n perusteella tai purettu työsopimuslain 8 luvun 1 §:n perusteella työntekijästä johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä taikka työntekijä on omasta aloitteestaan ja ilman työnantajan myötävaikutusta irtisanoutunut. Omavastuumaksusta vapautuminen tutkittaisiin 24 c §:ssä tarkoitettua päätöstä annettaessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin omavastuumaksun kiertämisen ehkäisemisestä. Jos yrityksessä tapahtuneen järjestelyn ilmeisenä tarkoituksena on ollut kiertää omavastuumaksua, maksu voidaan määrätä ennen mainittua järjestelyä vallinneen tilanteen mukaan.

Eläkelaitoksella on 1.1.2000 lukien ollut mahdollisuus puuttua sellaisiin omavastuisten suurtyönantajan suorittamiin eläkekustannuksiin vaikuttaviin yritysjärjestelyihin, joiden ilmeisenä tarkoituksena on ollut omavastuun kiertäminen. Eläkelaitos voi TEL 1 §:n 6 momentin perusteella periä omavastuumaksun, jos oikeustoimelle on annettu vakuutusmaksun välttämiseksi sisältö, joka ei vastaa asian todellista luonnetta tai tarkoitusta.

ETK:n yleiskirjeen A 23/2001 mukaan eläkelaitos voi määrätä vakuutusmaksun ennen yritysjärjestelyä vallinneen tilanteen mukaan, jos yrityksessä tapahtuneen järjestelyn selvänä tarkoituksena on ollut kiertää työnantajan työkyvyttömyys- tai työttömyysvastuuta koskevia määräyksiä. Jos työnantaja pystyy esittämään järjestelylle selkeästi liiketaloudelliset perusteet, ei eläkelaitoksella ole aihetta puuttua asiaan. Epäselvissä tilanteissa työnantajalla on aina omavastuu.

ETK:n yleiskirjeen A 23/2001 mukaan työvoimaviranomaisen asettamaa karenssia pidetään nykyään yleensä riittävänä osoituksena siitä, että työsuhde on päättynyt työntekijästä johtuvasta syystä tai lainmukaisen

muun kuin terveydellisen yksilöperusteisen irtisanomisperusteen vuoksi. Samoin tuomioistuimen lainvoimaista ratkaisua, jossa työntekijän vaatimukset työsopimussuhteen laittomasta päättämisestä on hylätty, pidetään luotettavana näyttönä omavastuumaksusta vapautumiseksi. Myös työnantajan selvitys, jota tukee selvitys työntekijälle annetusta varoituksesta, kirjallinen muistio työntekijän kuulemisesta ja työsopimuksen päättämisestä annettu ilmoitus tiedoksiantoselvityksineen, toimii näyttönä siitä, että työsuhde on päättynyt syystä, joka vapauttaa työnantajan omavastuumaksusta.

Jos työsuhteen päättymiseen liittyy kultainen kädenpuristus tai muu taloudellinen etuus, joka nimikkeestään huolimatta liittyy nimenomaan työsuhteen päättymiseen, voi kyse olla yhteisymmärryksessä päätetystä työsuhteesta, vaikka työntekijä olisikin itse sanonut työsopimuksen irti. Jos tosiasiaa työnantaja on taloudellisella etuudella myötävaikuttanut työntekijän irtisanoutumiseen, kyse ei ole 24 § 2 momentin 3 kohdan tarkoittamasta omavastuumaksusta vapauttavasta tilanteesta. Työnantajalta voidaan vaatia selvitys irtisanoutuneelle työntekijälle työsopimuksen päättämisen yhteydessä maksetusta palkasta ja muista korvauksista. Myös työntekijän allekirjoituksella varustettu työntekijän ilmoitus, ettei hän riitautta työnantajan suorittamaa yksilöperusteista työsuhteen päättämistä, voi viitata siihen, että kyse ei tosiasiaa ole ollut työntekijäaloitteisesta irtisanoutumisesta.

Tarkoitus on, että työttämyysvakuutusrahasto antaa vastaavan kirjallisen menettelytapakuvauksen, kuin minkä Eläketurvakeskus antaa eläkkeiden omavastuumaksuista.

24 a §. *Omavastuumaksun määrä.* Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin se etuusmeno, josta työnantajan omavastuumaksu määräytyy.

Etuusmeno määriteltäisiin maksupäivien ja päivärahan tulona. Maksupäivien määrä on laskennallinen alkaen ensimmäisestä lisäpäivästä ja päättyen 63-vuotissyntymäpäivään. Etuusmeno laskettaisiin kuitenkin 24 § 1 momentin 1-kohdan tapauksissa vähintään vuoden eli 258 maksupäivän perusteella, jos laskennallinen lisäpäivien kesto olisi tätä lyhyempi.

Lain 24 § 1 momentin 2-kohdan tapauksissa omavastuun perusteena olevana etuusmenona käytettäisiin työsuhteen päättymisen jälkeen 63 vuoden ikään mennessä maksettua päivärahamenoa.

Jos henkilö on oikeutettu työttömyysturvain 6 luvun 10 §:n mukaiseen ansiöpäivärahan korotettuun määrään lisäpäiviltä, etuusmeno lasketaan tämän päivärahan perusteella. Perusturvan piiriin kuuluvalla määriteltäisiin laskennallinen päiväraha, jota hänelle maksettisiin, jos hän olisi työttömyyskassan jäsen. Laskennallisen päivärahan määrittämisessä noudatettaisiin mitä työttömyysturvalaissa palkanmäärittelystä ja työttömyyspäivärahan suuruuden laskemisesta säädetään.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin työnantajan maksettavaksi tuleva osuus tästä etuusmenosta. Täysimääräinen omavastuumaksu olisi 80 prosenttia edellä määritellystä etuusmenosta. Jos palkkasumma on enintään 1,3 miljoonaa euroa, omavastuuvollisuutta ei olisi. Omavastuumaksu kasvaa lineaarisesti täysimääräiseen palkkasumman kasvaessa 20,8 miljoonaan euroon.

24 b §. *Omavastuumaksun periminen ja palauttaminen.* Omavastuumaksu perittäisiin lisäpäiväoikeuden alkaessa. Jos maksuvelvollisuus perustuu 24 § 1 momentin 2 kohtaan, omavastuumaksu perittäisiin henkilön täytettyä 63 vuoden iän.

Maksu palautettaisiin pykälän 2 momentissa määritellyissä tilanteissa vain työnantajan sitä erikseen hakiessa. Työnantajan tulee esittää perusteet maksun palauttamiselle.

Omavastuumaksusta palautettaisiin ehdotuksen mukaan se osa, joka jää käyttämättä. Työntekijän maksamalle omavastuumaksulle on määriteltävissä päiväkohtainen hinta. Maksetusta omavastuumaksusta vähennetään työttömälle maksettujen lisäpäivien osuus, loppuosa voitaisiin palauttaa.

Koska omavastuumaksu voi olla hyvin pieni palkkasumman juuri ylittäessä 1,3 miljoonaa euroa, pykälän 3 momentissa säädetäisiin, että työttömyysvakuutusrahasto voi jättää omavastuumaksun perimättä, jos määrä on vähäinen. Tämä koskisi tilanteita, joissa kulut ylittävät perittävän maksun.

24 c §. *Omavastuumaksua koskeva päätös.* Omavastuumaksusta ei eläkejärjestelmässä pääsääntöisesti anneta sellaista ratkaisua, jo-

ka täyttäisi valituskelpoisen päätöksen tunnusmerkit. Eläkelaitos määrää omavastuumaksun maksuun pantavaksi, kyse on laskuttamisesta. Eläketurvakeskus voi kuitenkin antaa varsinaisen valituskelpoisen päätöksen silloin, jos eläkelaitos tai työnantaja on hakenut omavastuumaksukysymyksen ratkaisemista eläketurvakeskuksessa. Tällöin kyse on tilanteesta, jossa työnantaja katsoo, että omavastuumaksua ei tulisi asettaa, mutta kysymys maksusta vapauttamisesta on kiistanalainen tai epäselvä.

Pykälän ehdotetun 1 momentin mukaan omavastuumaksun määräämisestä olisi aina annettava kirjallinen valituskelpoinen päätös. Päätös olisi perusteltava ilmoittamalla sen perusteena olevat pääasialliset tosiseikat sekä säännökset ja määräykset. Päätöksen perustelujen merkitys korostuu silloin, kun työnantajan selvityksestä huolimatta omavastuumaksu määrätään maksettavaksi.

Voimassa oleva lainsäädäntö ei sisällä säädöksiä, jotka velvoittaisivat vakuutusyhtiön kuulemaan omavastuumaksuvelvollista työnantajaa ennen omavastuumaksun toimeenpanoa. ETK:n yleiskirjeen A 23/2001 mukaan työeläkelaitos lähettää kaikissa työttömyyseläketapauksissa omavastuuseen perustuvan laskun suurtyönantajalle. Jos työnantaja katsoo, ettei sillä ole omavastuuta, työnantaja voi vapautuakseen omavastuusta toimittaa kirjallisen selvityksen eläkelaitokselle. Jos työnantaja on toimittanut tällaisen kirjallisen selvityksen eläkelaitokselle, eläkelaitos voi pyytää lausunnon Eläketurvakeskukselta, joka tällöin tutkii työnantajan väitteen ja perusteiden todenmukaisuuden ja myös kuulee tarvittaessa sekä työnantajaa että työntekijää. Edelleen yleiskirjeen mukaan eläkelaitos voi käsitellä ja tutkia omavastuusta vapautumisen jo ennen vakuutusmaksun määräämistä, jos on selvästi tiedossa, että peruste omavastuusta vapautumiseksi jonkin yksittäisen työsuhteen osalta on olemassa. Lähtökohta kuitenkin on se, että työnantajalta vaaditaan nimenomainen hakemus omavastuusta vapautumiseksi.

Käytännön yhdenmukaistamiseksi pykälässä säädetäisiin, että työttömyysvakuutusrahaston tulee kuulla työnantajaa saadessaan tiedon yksittäisen työntekijän siirtymisestä työttömyysturvain 6 luvun 9 §:n mukaisille

lisäpäiville, tai saadessaan tiedon siitä, että 24 § 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö on täyttänyt 63 vuotta. Näin työnantajalle varattaisiin ennen omavastuumaksua koskevan päätöksen antamista mahdollisuus toimittaa työttömyysvakuutusrahastolle selvitys mahdollista omavastuumaksusta vapautumista ja toisaalta omavastuumaksun määrää varten. Kuulemismenettely korvaisi hakemusmenettelyn.

Mikäli työnantaja kuulemisen yhteydessä esittää, että tietyn työsuhteen perusteella omavastuumaksua ei tulisi asettaa, on työttömyysvakuutusrahaston tutkittava päätöstä antaessaan, onko omavastuumaksusta vapauttamiselle olemassa 24 § 2 momentissa tarkoitettu peruste.

Jos kyse on momentin 2 ja 3 kohdissa tarkoitettua työsuhteen päättymisen syystä, työttömyysvakuutusrahaston tulee tutkia, onko työsuhteen todellinen päättymisen syy ollut se, mikä oikeustoimelle on annettu sisälöksi. Epäselvässä tilanteessa omavastuumaksu tulee määrätä.

Työttömyysvakuutusrahasto voi hankkia asian selvittämiseen tarpeellisia tietoja työnantajan lisäksi myös 24 d §:ssä tarkoitetuilta tahoilta. Mikäli työttömyysvakuutusrahasto katsoo asian selvittämisen tätä edellyttävän, myös työntekijälle voidaan varata mahdollisuus oman selvityksen antamiseen. Kun työntekijää ei voida pitää asianosaisena omavastuumaksua koskevassa asiassa, ei työntekijälle voida asettaa velvollisuutta antaa selvitys. Mahdollisuus selvityksen antamiseen voitaisiin kuitenkin varata erityisesti niissä tilanteissa, joissa asiassa muutoin saatu selvitys työsuhteen päättymisyydestä on ristiriitainen. Näin ollen etenkin silloin, jos työntekijälle on asetettu työsuhteen päättyessä karenssi, mutta hän on saanut työnantajalta taloudellisen etuuden, kuten kultaisen kädenpuristuksen, selvityspyyntö voitaisiin tehdä.

Lain 2 momentissa säädettäisiin hallintomenettelylain (598/1982) noudattamisesta omavastuumaksua koskevaa päätöstä annettaessa.

Omavastuumaksuvelvollisuuden syntyminen on sidoksissa työnantajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena olevaan palkkasummaan, ja sillä rahoitetaan lakisääteistä etuutta. Työttömyysturvan lisäpäivien rahoit-

uksen turvaamiseksi omavastuumaksua koskevan päätöksen ulosottokelpoisuudesta säädettäisiin pykälän 3 momentissa yhteneväisesti muiden lakisääteisten maksujen ulosoton kanssa.

24 d §. *Oikeus tietojen saamiseen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työttömyyskassojen ja Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta antaa omavastuumaksun määrittämiseksi välttämättömät tiedot. Näillä olisi ilmoitusvelvollisuus siinä vaiheessa, kun työtön tulee oikeutetuksi työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin lisäpäiviin. Kuitenkin 24 § 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista henkilöistä ilmoitus tehdään vasta heidän täytettyään 63 vuotta. Työttömyyskassojen ja Kelan tulee tehdä työttömyysvakuutusrahastolle ilmoitus, vaikka olisikin ilmeistä, ettei omavastuumaksua esimerkiksi omasyisen työttömyyden vuoksi tule perittäväksi.

Pykälän 1 momentissa luetellaan tiedot, jotka on saatavissa maksatusjärjestelmistä ja jotka työttömyyskassat ja Kansaneläkelaitos olisivat velvollisia ilmoittamaan rahastolle. Ne ilmoittaisivat laskennallisen lisäpäivien maksamisajan, joka laskettaisiin päivinä ensimmäisestä lisäpäivästä 63 vuotissyntymäpäivään. Lain 24 § 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista henkilöistä ilmoitettaisiin ne toteutuneet työttömyysetuspäivät, jotka hänelle on maksettu. Työttömyyskassat ilmoittaisivat henkilölle lisäpäiviltä maksettavan päivärahahan suuruuden, jolloin otetaan huomioon työttömyysturvalain 6 luvun 10 §:n mukainen mahdollinen ansiöpäivärahan korotettu määrä lisäpäiviltä. Peruspäivärahan saajan osalta Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistot ilmoittaisivat työssäoloehdon täyttävät ajat ja palkkatiedot vastaavalla ajalla. Tällöin laskennallisen päivärahahan määrääminen voi jäädä työttömyysvakuutusrahastolle. Sekä työttömyyskassat että Kansaneläkelaitos ilmoittavat lisäksi työsuhtetiedot, joita ovat työnantajan nimi, yhteystiedot ja työsuhteen alkamisaika. Nämä tiedot etuuden maksaja saa esimerkiksi palkkatodistuksesta. Lisäksi ne ilmoittaisivat sellaiset maksatusjärjestelmästä saatavissa olevat tiedot, joilla on merkitystä työnantajan omavastuuvelvollisuuden määrittelyssä. Tällaisia ovat esimerkiksi korvaukseton määräaika työttömyyden alkaessa

ja työnantajan maksama taloudellinen etuus.

Perusturvan piirissä ilmoitusvelvollisuus koskisi vuosittain korkeintaan 200 tapausta. Yhden toimiston kohdalle tulee näin ollen hyvin harvoin tilanne, jossa sen on tehtävä ilmoitus rahastolle.

Koska työttömyyskassojen ja Kansaneläkelaitoksen ilmoitukset ovat omavastuuprosessin käynnistymisen kannalta ratkaisevia, tulisi voida varmistaa, että työttömyysvakuutusrahasto on saanut etuuden maksajalta tiedon henkilön siirtymisestä lisäpäiville. Tämän vuoksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että Kansaneläkelaitoksen ja Vakuutusvalvontaviraston rekisteristä ajettaisiin niiden henkilöiden yksilöintitiedot, joiden lisäpäiväoikeus on alkanut. Rekisteriajot tehtäisiin kaksi kertaa vuodessa maaliskuun ja syyskuun loppuun mennessä rekisteriajota edeltävältä puolivuotiskaudelta. Työttömyysvakuutusrahasto voi verrata onko se käsitellyt näiden henkilöiden työnantajan omavastuuasiana.

Työttömyyskassojen maksatusrekisteristä toimitetaan nykyisin tiedot Vakuutusvalvontavirastolle, jonka etuudensaajarekisteri on ansioturvan yhtenäinen keskusrekisteri. Rekisteri sisältää henkilön nimeä ja työsuhdetietoja lukuun ottamatta muut 1 momentissa luetellut tiedot. Siten tietojen välittyminen työttömyyskassoilta olisi jo nyt osittain korvattavissa tulostamalla kyseisestä rekisteristä omavastuumaksua määrittämiseksi välttämättömät tiedot. Etuudensaajarekisteriä onkin tarkoituksenmukaista kehittää niin, että 8 a luvun tullessa voimaan 1.1.2009 omavastuumaksun 1 momentissa tarkoitettut tiedot luovutettaisiin rekisterin kautta. Tällöin tulisi muuttaa myös työttömyysturvalain etuudensaajarekisterin käyttötarkoituksen määritelmää.

Työttömyysvakuutusrahasto selvittää työnantajan palkkasumman tapaturmavakuutusyhtiöltä. Päivärahan maksajilta saatujen työsuhdetietojen lisäksi rahasto voi joutua selvittämään palvelusuhdetietoja eläketurvakeskukselta.

25 §. *Muutoksenhaku.* Voimassa olevan lain 25 § koskee muutoksenhakua työttömyysvakuutusmaksusta siten kuin tapaturmavakuutuslaissa säädetään. Uudessa 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi työnantajan oikeudesta hakea muutosta työttömyys-

vakuutusrahaston antamaan päätökseen omavastuumaksun asettamisesta. Määräaika olisi 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista.

1.2. Laki työntekijäin eläkelain 12 c §:n muuttamisesta

Lain 12 c §:n 1 momenttiin tehdään tekninen muutos, jolla lainkohdassa tarkoitettua vakuutusmaksun suuruuden vahvistamismenetelyä yksinkertaistetaan. Voimassa olevan lain mukaan työttömyysvakuutusrahaston eläketurvakeskukselle suorittama vakuutusmaksu lasketaan prosenttimääränä työttömyysturvarahaston saamista työttömyysvakuutusmaksuista. Lainkohta muutetaan siten, että maksu voidaan määrittellä euromääräisenä.

Lisäksi 1 momenttia muutetaan siten, että vakuutusmaksun suuruutta määrättäessä otetaan huomioon lain 7 f §:n 1—3 kohdassa lueteltujen etuuksien lisäksi myös aikuiskoulutustuesta annetun lain mukainen aikuiskoulutustuki, jonka ansio-osan työttömyysvakuutusrahasto rahoittaa, ja jota vastaavalta ajalta kertyy työeläkelisiä.

2. Voimaantulo

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003. Työnantajan omavastuumaksu koskisi kuitenkin vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneitä, jolloin omavastuumaksua alettaisiin periä vuodesta 2009 alkaen. Tämän johdosta työnantajan työttömyysvakuutusmaksu määrittäisiin ehdotettujen perusteiden mukaisesti ensimmäisen kerran vuonna 2008 vuoden 2009 maksuja vahvistettaessa. Lain 12 ja 15 §:t, jotka koskevat työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuutta ja siitä vapauttamista ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

Laki työntekijäin eläkelain 12 c §:n muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki**työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 24 päivänä heinäkuuta 1998 työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 1 § ja 3—7 § sekä 8 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti 11 §, 13—14 §, 15 §:n 2 momentti, 16 § ja 19 §

sellaisina kuin niistä ovat 1 § osaksi laissa 1280/2000, 10 §:n 1 momentti ja 11 § laissa 917/2000 ja

lisätään lakiin uusi 4 a §, 12 §:ään uusi 3 ja 4 momentti, 15 §:ään uusi 3 momentti, 19 a §, 18 §:ään uusi 6 momentti, 25 §:ään uusi 2 ja 3 momentti sekä uusi 8 a luku seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus

Työttömyysturvalain (/2002) mukaiset työttömyyspäivärahat, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (/2002) mukaisen työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen koulutuset ja vuorotteluvapaalain (/2002) mukaiset vuorottelukorvaukset rahoitetaan perusturvaosuutta vastaavalla valtionosuudella, tämän lain mukaisilla työttömyysvakuutusmaksuilla ja työttömyysturvan työnantajan omavastuumaksuilla (omavastuumaksuilla) sekä työttömyyskassalain (603/1984) mukaisilla jäsenmaksuilla siten kuin tässä laissa säädetään. Työeläkelainsäädännössä tarkoitettut työeläkelisät, aikuiskoulutustuesta annettussa laissa (1276/2000) tarkoitettun aikuiskoulutustuen ansio-osa ja hallintokulut, Koulutusrahastosta annettussa laissa (/2002) tarkoitettut hallintokulut ja ammattitutkinto-

stipendit muiden kuin valtioon virka- tai työsuhteessa olevien henkilöiden osalta sekä palkkaturvalain (866/1998) mukainen palkkaturva rahoitetaan tämän lain mukaisilla maksuilla siten kuin tässä laissa säädetään.

Työttömyyskassojen rahoituksesta säädetään työttömyyskassalaissa.

3 §

Suhdannepuskuri

Työttömyysvakuutusrahastolla on maksuvalmiuden turvaamiseksi ja ennakoitavissa olevista kansantalouden suhdannevaihteluista johtuvien työttömyysvakuutusmaksujen muutosten tasaamiseksi rahaston varojen ja velkojen erotuksena muodostuva suhdannepuskuri, jonka enimmäismäärää koskeva ennuste määrättäessä työttömyysvakuutusmaksuja voi olla enintään 3,6 prosenttiyksikön työttömyysastetta vastaavia menoja vastaava

määrä. Työttömyysvakuutusrahastossa voi olla suhdannetaantumassa alijäämää samaa työttömyysastetta vastaava määrä.

Suhdannepuskurin kokoa määrättäessä omavastuumaksuista kertyneet varat otetaan huomioon siten, että ne kohdennetaan tasaisesti omavastuumaksujen tilitysvuotta seuraaville neljälle kalenterivuodelle.

4 §

Ansiopäivärahojen rahoitus

Valtionosuutena työttömyyskassalle maksetaan kustakin ansiopäivärahasta työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n mukaista peruspäivärahaa vastaava määrä. Jos ansiopäiväraha maksetaan työttömyysturvalain 4 luvun mukaisesti soviteltuna tai vähennettynä, valtionosuutena maksetaan se määrä, joka vastaa peruspäivärahan suhteellista osuutta kustakin täydestä työttömyysturvalain 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan määräytyvästä ansiopäivärahasta.

Lomautusajalta maksettuihin ansiopäivärahoihin ja työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin lisäpäiviin ei suoriteta valtionosuutta. Työttömyysvakuutusrahaston osuutena maksetaan työttömyyskassalle näihin päivärahoihin 94,5 prosenttia menoista.

Työttömyyskassan osuus kustakin ansiopäivärahasta on 5,5 prosenttia, jollei 1 ja 2 momentin säännöksistä muuta johdu. Jos ansiopäiväraha maksetaan työttömyysturvalain 6 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti korotettuna, työttömyyskassan osuus lasketaan kuitenkin 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan määräytyvästä ansiopäivärahasta.

Muista kuin 2 momentissa tarkoitetuista ansiopäivärahoista maksetaan työttömyysvakuutusrahaston osuutena työttömyyskassalle kustakin ansiopäivärahasta maksetun ansiopäivärahan sekä 1 ja 3 momentin mukaisten määrien erotus.

Yrittäjäkassan rahoituksesta, työttömyyskassan hallintokuluihin kohdistuvasta valtionosuudesta ja työttömyysvakuutusrahaston osuudesta sekä valtionosuuden ja työttömyysvakuutusrahaston osuuden maksamisesta säädetään työttömyyskassalaissa ja julkisesta työvoimapolitiikasta annetussa laissa.

4 a §

Lisäpäivien rahoitus

Jos lisäpäivämenojen osuus työttömyyskassojen etuusmenoista vuodesta 2011 alkaen kasvaa siitä osuudesta, mikä se oli keskimäärin vuosina 2002—2006, työttömyyskassojen osuutta lisäpäivien rahoituksesta alennetaan tällä suhteellisella osuudella. Työttömyysvakuutusrahaston osuutta lisäpäivien rahoituksesta nostetaan samalla osuudella. Lisäpäivien rahoitusosuudet tarkistetaan ensin vuosien 2011 ja 2014 väliselle ajalle ja sen jälkeen erikseen olemaan voimassa vuodesta 2015 lukien.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään työttömyyskassan ja työttömyysvakuutusrahaston prosenttiosuudet 1 momentissa mainituin perustein.

5 §

Ansiotukien rahoitus

Valtionosuutena työttömyyskassalle maksetaan kustakin työvoimapolitiittiseen aikuis- ja nuorisokoulutukseen osallistuvan ansiotuesta työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n mukaista peruspäivärahaa vastaava määrä. Jos ansiotuki maksetaan julkisesta työvoimapolitiikasta annetun lain mukaisesti vähennettynä, valtionosuutena maksetaan se määrä, joka vastaa peruspäivärahan suhteellista osuutta kustakin täydestä työttömyysturvalain 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan määräytyvästä ansiopäivärahasta.

Työttömyyskassan osuus kustakin ansiotuen ansio-osasta on 5,5 prosenttia, jollei 1 momentin säännöksestä muuta johdu. Jos ansiotuki maksetaan työttömyysturvalain 6 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti korotettuna, työttömyyskassan osuus lasketaan kuitenkin 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan määräytyvästä ansiotuen ansio-osasta.

6 §

Muiden etuuksien rahoitus

Vuorotteluvapaalain (/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen rahoituksessa noudate-

taan soveltuvin osin, mitä työttömyyspäivärahasta säädetään 4 ja 8 §:ssä.

7 §

Työttömyysvakuutusrahaston rahoittamat etuudet

Työttömyysvakuutusrahasto vastaa työntekijän eläkelain (395/1961) 12 c §:ssä tarkoitetun työeläkelisää koskevan vakuutusmaksun, valtion eläkerahastosta annetun lain (1372/1989) 3 §:ssä tarkoitetun työeläkelisää koskevan maksun, palkkaturvain 31 §:n mukaisen määrän sekä koulutusrahastosta annetun lain 13 §:n mukaisen määrän suorittamisesta.

8 §

Peruspäivärahan ja perustuen rahoitus

Työttömyysturvain mukaisten peruspäivärahojen, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaisten perustukien sekä niihin liittyvien lapsikorotusten rahoitukseen työttömyysvakuutusrahasto maksaa sosiaali- ja terveysministeriön välityksellä Kansaneläkelaitokselle 23 §:ssä tarkoitetun osuuden. Muilta osin menot rahoitetaan Kansaneläkelaitokselle maksettavalla valtionosuudella.

10 §

Työttömyysvakuutusrahaston tehtävät

Työttömyysvakuutusrahasto vastaa 1 §:n mukaisten etuuksien rahoituksesta siltä osin kuin valtio ja yksittäiset työttömyyskassat eivät ole siitä vastuussa. Työttömyysvakuutusrahaston tehtävistä työttömyyskassojen rahoituksen käytännön järjestämisessä säädetään työttömyyskassalaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Työttömyysvakuutusrahasto ohjaa, kehittää ja valvoo työttömyysvakuutusmaksujen perintämenettelyn toimeenpanoa, josta säädetään 7 luvussa. Työttömyysvakuutusrahasto vastaa 8 a luvussa

säädetyin omavastuumaksun määräämisestä ja perimisestä.

11 §

Työttömyysvakuutusrahaston valvonta

Työttömyysvakuutusrahaston taloudellinen valvonta ja 8 a luvussa tarkoitetun omavastuumaksun toimeenpanon valvonta kuuluvat Vakuutusvalvontavirastolle. Muilta osin työttömyysvakuutusrahastolle tässä laissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämistä valvoo sosiaali- ja terveysministeriö.

12 §

Työnantajan vakuutusmaksuvelvollisuus

Sen estämättä, mitä edellä 1 ja 2 momentissa säädetään, työnantaja ei ole velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksua seuraavien henkilöiden osalta:

1) työntekijä, joka palvelee ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaiseen kauppa-alusluetteloon merkityssä suomalaisissa aluksissa ja joka ei asu Suomessa,

2) työntekijä, joka työttömyysturvain (2002) 3 luvun 1 §:n perusteella ei ole oikeutettu työttömyysturvaetuuksiin

3) kommandiitti-yhtiön vastuunalainen yhtiömies,

4) avoimen yhtiön yhtiömies,

5) työntekijä, jonka osalta lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa sovellettava vakuutusmaksujärjestelmä ei perustu työnantajan maksamaan palkkasummaan (kiinteämaksuiset)

6) työntekijä, joka päätöintään varten on yrittäjien eläkelain (468/1969) tai maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) mukaisesti velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen.

Työnantaja voidaan työttömyysvakuutusrahastolle tehdystä hakemuksesta vapauttaa velvollisuudesta maksaa työttömyysvakuutusmaksua sellaisesta työntekijästä, joka ei kuulu Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin.

13 §

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu yrityksen osaomistajasta

Työttömyysturvalain 1 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetusta yrityksen osaomistajasta maksettava työnantajan työttömyysvakuutusmaksu on määrättävä siten, että se vastaa niiden etuuksien rahoitusta, joihin osaomistajat ovat oikeutettuja.

14 §

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun määräytyminen

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu muodostuu perusmaksusta ja lisäpäivämaksusta. Lisäpäivämaksu määrätään siten, että se yhdessä 8 a luvussa tarkoitetun omavastuumaksun kanssa riittää kattamaan työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:ssä tarkoitetuista lisäpäivämenoista työnantajan osuuden. Perusmaksu määrätään työttömyysvakuutusrahaston muiden menoerien perusteella. Työnantajan keskimääräisessä maksussa otetaan huomioon myös omavastuumaksu.

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu määrätään yrityksen palkkasumman perusteella siten, että

1) perusmaksua porrastettaessa noudatetaan, mitä 18 §:n 3 momentissa säädetään; 2) lisäpäivämaksu määrätään siten, että se alenee lineaarisesti täysimääräisestä neljännekseen palkkasumman kasvaessa 1,3 miljoonasta eurosta 20,8 miljoonaan euroon.

Palkkasumman mukaan määräytyvän omavastuumaksun suuruudesta säädetään 24 ja 24 a §:ssä.

15 §

Palkansaajan vakuutusmaksuvelvollisuus

Sen estämättä, mitä edellä 1 momentissa säädetään, maksuvelvollisia eivät ole seuraavat henkilöt

1) työntekijä, joka palvelee ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain

mukaiseen kauppa-alusluetteloon merkityssä suomalaisessa aluksessa ja joka ei asu Suomessa;

2) joka työttömyysturvalain 3 luvun 1 §:n perusteella ei ole oikeutettu työttömyys-etuuksiin;

3) kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies;

4) avoimen yhtiön yhtiömies;

5) perhehoitajalaissa (312/1992) tarkoitettu perhehoitaja;

6) työntekijä, jonka osalta lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa sovellettava vakuutusmaksujärjestelmä ei perustu työnantajan maksamaan palkkasummaan (kiinteämaksuiset); ja

7) työntekijä, joka päätointaan varten on yrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien eläkelain mukaisesti velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen.

Työntekijä voidaan työttömyysvakuutusrahastolle tehdystä hakemuksesta vapauttaa velvollisuudesta maksaa työttömyysvakuutusmaksua, jos hän ei kuulu Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin.

16 §

Yrityksen osaomistajan palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu

Työttömyysturvalain 1 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun yrityksen osaomistajan työttömyysvakuutusmaksu on määrättävä siten, että se vastaa niiden etuuksien rahoitusta, joihin osaomistajat ovat oikeutettuja.

18 §

Työttömyysvakuutusmaksujen määrä

Poiketen siitä, mitä edellä 3 momentissa säädetään palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun vähimmäismäärästä, palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua ei voida määrätä edelliselle vuodelle määrättyä suuremmaksi, jos mainitussa 3 momentissa tarkoitettu vertailukohteenä oleva maksujen yhteismäärä alenee edelliselle vuodelle määrätystä.

19 §

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena oleva tulo

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu määrätään sen palkkasumman perusteella, jonka mukaan työnantajan tapaturmavakuutusmaksu määräytyy.

Valtion liikelaitoksen työttömyysvakuutusmaksu määrätään liikelaitoksen maksamisen ennakkoperintälain (1118/1996) 13 §:ssä tarkoitettujen palkkojen määrän perusteella.

19 a §

Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena oleva tulo

Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena olevana palkkana pidetään työ- tai virkasuhteessa tai muussa palvelussuhteessa saatua palkkaa tai muuta vastiketta, joka on maksettu korvauksena työstä.

Ulkomaantyössä palkkana pidetään sitä palkkaa, jota vastaavasta työstä Suomessa olisi maksettava, tai palkkaa, jonka muutoin voidaan katsoa vastaavan sanottua työtä.

Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua ei pidetä palkkaturvalain mukaan maksetuista palkoista eikä siitä täydennyspäivärahasta, jonka työnantajan yhteydessä toimiva sairauskassa on maksanut.

8 a luku

Työnantajan työttömyysturvan omavastuumaksu

24 §

Maksuvelvollisuus

Työttömyysturvan omavastuumaksun on velvollinen maksamaan 12 §:ssä tarkoitettu työnantaja sekä valtion tilivirasto ja liikelaitos, jonka irtisanomisvuotta edeltäneen vuoden työttömyysvakuutusmaksun perusteena ollut palkkasumma tai sitä vastaava valtion tiliviraston tai liikelaitoksen palkkasumma on vähintään 1,3 miljoona euroa, jos

1) työ- tai virkasuhteen irtisanomisesta johtuva työttömyys jatkuu niin, että henkilölle syntyy oikeus työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:n 2 momentin mukaisiin lisäpäiviin; tai

2) vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneellä henkilöllä työ- tai virkasuhteen irtisanomisesta johtuva 60 vuoden iän täyttämisen jälkeen alkanut oikeus työttömyyspäivärahaan jatkuu hänen täytettyään 63 vuotta tai hän on alkanut saada vanhuuseläkettä 62 vuotta täytettyään ja työttömyyspäiväraha on jatkunut vanhuuseläkkeelle siirtymiseen saakka.

Työnantaja ei ole velvollinen maksamaan omavastuumaksua, jos

1) työsuhde on alkanut vakuutetun 50 vuoden täyttämispäivän jälkeen ja kestänyt alle kolme vuotta; tai

2) työsuhde on irtisanottu työsopimuslain (55/2001) 7 luvun 2 §:n perusteella tai purettu työsopimuslain 8 luvun 1 §:n perusteella työntekijästä johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä; tai

3) työntekijä on omasta aloitteestaan ja ilman työnantajan myötävaikutusta irtisanoutunut.

Jos yrityksessä tapahtuneen järjestelyn ilmeisenä tarkoituksena on ollut kiertää omavastuumaksua koskevia säännöksiä, työttömyysvakuutusrahasto voi määrätä maksun ennen mainittua järjestelyä vallinneen tilanteen mukaan.

24 a §

Omavastuumaksun määrä

Omavastuumaksun perusteena 24 §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittamissa tilanteissa on se etuusmenoa vastaava määrä, joka irtisanotulle työntekijälle tulisi ansiopäivärahan suuruusena maksettavaksi lisäpäivien alkamisesta siihen saakka kun hän täyttää 63 vuotta, kuitenkin vähintään yhden vuoden etuusmenoa vastaava määrä.

Omavastuun perusteena 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoittamissa tilanteissa on se ansiopäivärahan suuruista etuusmenoa vastaava määrä, jolta ajalta irtisanotulle työntekijälle on maksettu työttömyysetuutta työsuhteen päättymisestä siihen saakka kun hän täyttää 63 vuotta.

Täysimääräinen omavastuumaksu on 80

prosenttia 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta etuusmenosta. Täysimääräinen omavastuumaksu peritään, jos yrityksen 24 §:n 1 momentissa tarkoitettu palkkasumma on vähintään 20,8 miljoonaa euroa. Jos palkkasumma on tätä pienempi, omavastuumaksu alenee lineaarisesti siten, että omavastuumaksua ei peritä, jos palkkasumma on enintään 1,3 miljoonaa euroa.

24 b §

Omavastuumaksun periminen ja palauttaminen

Omavastuumaksu peritään 24 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti lisäpäiväoikeuden alkaessa ja 24 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti irtisanotun työntekijän täytettyä 63 vuotta.

Jos työnantaja on tehnyt irtisanomansa lisäpäiviin oikeutetun henkilön kanssa toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen ja työntekijä on ollut sanotussa työssä vähintään vuoden, työttömyysvakuutusrahasto palauttaa työnantajalle hakemuksesta sen osan lisäpäivien omavastuumaksusta, jota koskeva osa jää käyttämättä. Jos työnantaja irtisanoo työntekijän uudelleen, peritään omavastuumaksu heti työttömyyden alkaessa sen estämättä mitä 24 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetään.

Työttömyysvakuutusrahasto voi jättää omavastuumaksun perimättä, jos määrä on vähäinen.

24 c §

Omavastuumaksua koskeva päätös

Työttömyysvakuutusrahasto antaa omavastuumaksun määrästä, palauttamisesta ja omavastuumaksun perimättä jättämisestä työnantajalle kirjallisen päätöksen. Ennen päätöksen antamista työttömyysvakuutusrahaston tulee varata työnantajalle mahdollisuus esittää kirjallinen pyyntö omavastuumaksusta vapauttamiseksi sekä mahdollinen omavastuumaksusta vapauttamiseen liittyvä selvitys. Työntekijältä voidaan pyytää selvitys työsuhteen päättymisen syystä, mikäli tämä on asian ratkaisemiseksi tarpeen.

Päätöksen antamisessa noudatetaan soveltuvin osin mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään.

Päätöksellä asetettu omavastuumaksu saadaan ulosottaa ilman tuomiota siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään. Jos maksua ei suoriteta määräajassa, viivästymisajalta on suoritettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

24 d §

Oikeus tietojen saamiseen

Salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia ja luovutusta koskevien rajoitusten estämättä työttömyyskassat ja Kansaneläkelaitos ovat velvolliset maksutta ilmoittamaan työttömyysvakuutusrahastolle työttömyys- turvalain 6 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäpäiväoikeuden alkaessa tai 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun henkilön täytettyä 63 vuotta omavastuumenon määrittämiseksi välttämättömät tiedot, joita ovat:

1) henkilön henkilötunnus ja muut yksilöintitiedot;

2) laskennallinen lisäpäivien maksamisai- ka, joka lasketaan henkilön ensimmäisestä lisäpäivästä 63 vuoden ikään tai 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulle henkilölle maksettujen työttömyysetuuspäivien määrä;

3) henkilölle maksettavan ansiopäivärahan suuruus;

4) peruspäivärahan saajan osalta työssä- oloehtoon luetut kaudet ja palkkatiedot vastaavalta ajalta;

5) päivärahan maksajan tiedossa olevat työsuhtetiedot työssäoloehdon täytäneestä työstä; ja

6) työttömyyspäiväraha-kauden alkaessa henkilölle työttömyysturvalain perusteella määrätty korvaukseton määräaika ja päivärahan epääminen työnantajalta saadun taloudellisen etuuden vuoksi.

Salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä Vakuutusvalvontaviraston ja Kansaneläkelaitoksen on annettava maaliskuun ja syyskuun loppuun mennessä työttömyysvakuutusrahas-

tolle tieto edeltävän kuuden kuukauden aikana lisäpäiville siirtyneistä henkilöistä.

Salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä työttömyysvakuutusrahastolla ja tämän lain mukaisilla muutoksenhakuelimillä on pyynnöstä oikeus maksutta saada työnantajilta omavastuumaksun määrittelyn kannalta välttämättömät työsuhdetta koskevat tiedot, joita ovat 1 momentin 5 ja 6 kohdissa tarkoitettuihin tietoihin liittyvät selvitykset, tapaturmavakuutuslain 29 §:ssä tarkoitetuilta vakuutuslaitoksilta tieto työnantajan palkkasumman suuruudesta ja palvelussuhdetiedot eläketurvakeskuksesta.

25 §

Muutoksenhaku

Työttömyysvakuutusrahaston omavastuumaksua koskevaan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta työttömyysturvalautakunnalta ja työttömyysturvalautakunnan päätökseen tyytymätön vakuutusosoikeudelta.

Vakuutusosoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Muutoksenhaussa noudatetaan soveltuvin osin mitä työttömyysturvalain 12 luvussa säädetään.

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003 kuitenkin siten, että lain 12 ja 15 §:t tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004. Lain 13 ja 14 § tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008. Lain 8 a luku tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2009.

Niiden vuorottelukorvausten rahoitukseen, joita koskeva vuorottelusopimus on vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) 17 §:n mukaisesti tehty 31 päivään joulukuuta 2002 mennessä, sovelletaan lain 6 §:ää sellaisena kuin se oli voimassa tämän lain voimaantullessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**työntekijäin eläkelain 12 c §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 12 c §:n 1 momentti,
 sellaisena kuin se on laissa 561/1998, seuraavasti:

12 c §

Tämän lain ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittaville eläkelaitoksille, merimieseläkelaiissa tarkoitettulle merimieseläkekassalle sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaiissa tarkoitettulle kunnalliselle eläkelaitokselle ja evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain mukaista toimintaa harjoittavalle kirkon keskusrahastolle työttömyys- ja koulutusajan huomioon ottamisesta aiheutuvan vastuun ja kulujen peittämiseksi tulee työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) tarkoitettun työttömyysvakuutusrahaston suorittaa vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa määrääjassa eläketurvakeskukselle vakuutusmaksu, jonka suuruuden ministeriö vahvistaa siten, että se arvion mukaan vastaa 80 prosenttia siitä määrästä, joka saataisiin, jos 7 f §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettua etuutta vastaavilta päiviltä suori-

tettaisiin tämän lain mukaista keskimääräistä vakuutusmaksua vastaava maksu. Keskimääräisessä vakuutusmaksussa ei tällöin oteta huomioon eläketurvakeskuksen luottovakuutusta varten perittävää vakuutusmaksun osaa. Vakuutusmaksun perusteena olevana palkkana käytetään sitä työansiota, jonka arvioidaan vastaavan 7 f §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun etuuden perusteena olevaa keskimääräistä palkkaa. Eläketurvakeskuksen ja työttömyysvakuutusrahaston yhteisestä esityksestä sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä suoritettavaksi edellä mainitun vakuutusmaksun ennakkoa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2003.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 1 päivänä marraskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

1.

Laki**työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä heinäkuuta 1998 työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 1 § ja 3—7 § sekä 8 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti 11 §, 13—14 §, 15 §:n 2 momentti, 16 § ja 19 § sellaisina kuin niistä ovat 1 § osaksi laissa 1280/2000, 10 §:n 1 momentti ja 11 § laissa 917/2000 ja *lisätään* lakiin uusi 4 a §, 12 §:ään uusi 3 ja 4 momentti, 15 §:ään uusi 3 momentti, 19 a §, 18 §:ään uusi 6 momentti, 25 §:ään uusi 2 ja 3 momentti sekä uusi 8 a luku seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Lain tarkoitus

Työttömyysturvalain (602/1984) mukaiset työttömyyspäivärahat, työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaiset koulutuset, vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) mukaiset vuorottelukorvaukset ja työttömi- en omaehtoisen opiskelun tukemisesta an- netun lain (1402/1997) mukaiset koulutus- päivärahat rahoitetaan perusturvaosuutta vastaavalla valtionosuudella ja tämän lain mukaisilla vakuutusmaksuilla ja työttö- myyskassalain (603/1984) mukaisilla jä- senmaksuilla siten kuin tässä laissa sääde- tään. Työeläkelainsäädännössä tarkoitetut työeläkelisät, koulutus- ja erorahastosta an- netussa laissa (537/1990) tarkoitetut etuudet sekä palkkaturvalain (649/1973) mukainen palkkaturva rahoitetaan tämän lain mukai- silla maksuilla siten kuin tässä laissa sääde-

Ehdotus

1 §

Lain tarkoitus

Työttömyysturvalain (/2002) mukaiset työttömyyspäivärahat, julkisesta työvoima- palvelusta annetun lain (/2002) mukaisen työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen kou- lutuset ja vuorotteluvapaalain (/2002) mukaiset vuorottelukorvaukset rahoitetaan perusturvaosuutta vastaavalla valtionosuudella, tämän lain mukaisilla työttömyysva- kuutusmaksuilla ja työttömyysturvan työn- antajan omavastuumaksuilla (omavastuu- maksuilla) sekä työttömyyskassalain (603/1984) mukaisilla jäsenmaksuilla siten kuin tässä laissa säädetään. Työeläkelain- säädännössä tarkoitetut työeläkelisät, ai- kuiskoulutustuesta annetussa laissa (1276/2000) tarkoitetun aikuiskoulutustuen ansio-osa ja hallintokulut, Koulutusrahas- tosta annetussa laissa (/2002) tarkoitetut hallintokulut ja ammattitutkintostipendit

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tään.

Aikuiskoulutustuesta annetussa laissa (1276/2000) tarkoitetun aikuiskoulutustuen ansio-osa ja hallintokulut rahoitetaan tämän lain mukaisilla maksuilla.

Työttömyyskassojen rahoituksesta säädetään työttömyyskassalaissa.

3 §

Suhdannepuskuri

Työttömyysvakuutusrahastolla on maksuvalmiuden turvaamiseksi ja ennakoitavissa olevista kansantalouden suhdannevaihteluista johtuvien työttömyysvakuutusmaksujen muutosten tasaamiseksi rahaston tuottojen ja menojen erotuksena muodostuva suhdannepuskuri, jonka enimmäismäärä on 3,6 prosenttiyksikön työttömyysastetta vastaavia menoja vastaava määrä. Työttömyysvakuutusrahastossa voi olla suhdannetaantumassa alijäämää samaa työttömyysastetta vastaava määrä.

4 §

Ansioon suhteutettujen työttömyyspäivärahojen rahoitus

Valtionosuutena työttömyyskassalle maksetaan kustakin työttömyyspäivärahasta työttömyysturvalain 22 §:n mukaista peruspäivärahaa vastaava määrä. Jos työttömyyspäiväraha maksetaan työttömyysturvalain 5 luvun mukaisesti soviteltuna tai 27 §:n tai 27 a §:n mukaisesti vähennettynä, valtionosuutena maksetaan se määrä, joka vastaa peruspäivärahan suhteellista osuutta kustakin täydestä työttömyyspäivärahasta.

Lomautusajalta maksettuihin päivärahoihin ja työttömyysturvalain 26 §:n 1 ja 2

muiden kuin valtion virka- tai työsuhteessa olevien henkilöiden osalta sekä palkkaturvalain (866/1998) mukainen palkkaturva rahoitetaan tämän lain mukaisilla maksuilla siten kuin tässä laissa säädetään.

Työttömyyskassojen rahoituksesta säädetään työttömyyskassalaissa.

3 §

Suhdannepuskuri

Työttömyysvakuutusrahastolla on maksuvalmiuden turvaamiseksi ja ennakoitavissa olevista kansantalouden suhdannevaihteluista johtuvien työttömyysvakuutusmaksujen muutosten tasaamiseksi rahaston varojen ja velkojen erotuksena muodostuva suhdannepuskuri, jonka *enimmäismäärää koskeva ennuste määrättäessä työttömyysvakuutusmaksuja voi olla enintään 3,6 prosenttiyksikön työttömyysastetta vastaavia menoja vastaava määrä*. Työttömyysvakuutusrahastossa voi olla suhdannetaantumassa alijäämää samaa työttömyysastetta vastaava määrä.

Suhdannepuskurin kokoa määrättäessä omavastuumaksuista kertyneet varat otetaan huomioon siten, että ne kohdennetaan tasaisesti omavastuumaksujen tilitysvuotta seuraaville neljälle kalenterivuodelle.

4 §

Ansiopäivärahojen rahoitus

Valtionosuutena työttömyyskassalle maksetaan kustakin *ansiopäivärahasta* työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n mukaista peruspäivärahaa vastaava määrä. Jos *ansiopäiväraha* maksetaan työttömyysturvalain 4 luvun mukaisesti soviteltuna tai vähennettynä, valtionosuutena maksetaan se määrä, joka vastaa peruspäivärahan suhteellista osuutta kustakin täydestä *työttömyysturvalain 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan määräytyvästä ansiopäivärahasta*.

Lomautusajalta maksettuihin ansiopäivärahoihin ja työttömyysturvalain 6 luvun

momentissa tarkoitettuihin lisäpäiviin ei suoriteta valtionosuutta. Työttömyysvakuutusrahaston osuutena maksetaan työttömyyskassalle näihin päivärahoihin 94,5 prosenttia menoista.

Työttömyyskassan osuus kustakin ansioon suhteutetusta työttömyyspäivärahasta on 5,5 prosenttia, jollei 1 momentin säännöksestä muuta johdu.

Muista kuin 2 momentissa tarkoitetuista ansioon suhteutetuista työttömyyspäivärahoista maksetaan työttömyysvakuutusrahaston osuutena työttömyyskassalle kustakin ansioon suhteutetusta työttömyyspäivärahasta maksetun työttömyyspäivärahan sekä 1 ja 3 momentin mukaisten määrien erotus.

Yrittäjäkassan rahoituksesta, työttömyyskassan hallintokuluihin kohdistuvasta valtionosuudesta ja työttömyysvakuutusrahaston osuudesta sekä valtionosuuden ja työttömyysvakuutusrahaston osuuden maksamisesta säädetään työttömyyskassalaissa ja työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa.

9 §:ssä tarkoitettuihin lisäpäiviin ei suoriteta valtionosuutta. Työttömyysvakuutusrahaston osuutena maksetaan työttömyyskassalle näihin päivärahoihin 94,5 prosenttia menoista.

Työttömyyskassan osuus kustakin *ansiopäivärahasta* on 5,5 prosenttia, jollei 1 ja 2 momentin säännöksistä muuta johdu. *Jos ansiopäiväraha maksetaan työttömyys-turvallain 6 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti korotettuna, työttömyyskassan osuus lasketaan kuitenkin 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan määräytyvästä ansiopäivärahasta.*

Muista kuin 2 momentissa tarkoitetuista *ansiopäivärahoista* maksetaan työttömyysvakuutusrahaston osuutena työttömyyskassalle kustakin *ansiopäivärahasta* maksetun ansiopäivärahan sekä 1 ja 3 momentin mukaisten määrien erotus.

Yrittäjäkassan rahoituksesta, työttömyyskassan hallintokuluihin kohdistuvasta valtionosuudesta ja työttömyysvakuutusrahaston osuudesta sekä valtionosuuden ja työttömyysvakuutusrahaston osuuden maksamisesta säädetään työttömyyskassalaissa ja *julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa.*

4 a §

Lisäpäivien rahoitus

Jos lisäpäivämenojen osuus työttömyyskassojen etuusmenoista vuodesta 2011 alkaen kasvaa siitä osuudesta, mikä se oli keskimäärin vuosina 2002—2006, työttömyyskassojen osuutta lisäpäivien rahoituksesta alennetaan tällä suhteellisella osuudella. Työttömyysvakuutusrahaston osuutta lisäpäivien rahoituksesta nostetaan samalla osuudella. Lisäpäivien rahoitusosuudet tarkistetaan ensin vuosien 2011 ja 2014 väliselle ajalle ja sen jälkeen erikseen olemaan voimassa vuodesta 2015 lukien.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään työttömyyskassan ja työttömyysvakuutusrahaston prosenttiosuudet 1 momentissa mainituin perustein.

5 §

Ansiotukien rahoitus

Valtionosuutena työttömyyskassalle maksetaan kustakin työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesta ansiotuesta työttömyysturvalain 22 §:n mukaista peruspäivärahaa vastaava määrä. Jos ansiotuki maksetaan työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 18 §:n mukaisesti vähennettynä, valtionosuutena maksetaan se määrä, joka vastaa peruspäivärahan suhteellista osuutta täydestä ansiotuesta.

Työttömyyskassan osuus kustakin ansiotuen ansio-osasta on 5,5 prosenttia, jollei 1 momentin säännöksestä muuta johdu.

6 §

Muiden etuuksien rahoitus

Työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain mukaisen koulutuspäivärahan ja vuorotteluvapaakoikeilusta annetun lain mukaisen vuorottelukorvauksen rahoituksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä työttömyyspäivärahasta säädetään 4 ja 8 §:ssä.

7 §

Työttömyysvakuutusrahaston rahoittamat etuudet

Työttömyysvakuutusrahasto vastaa työntekijäin eläkelain (395/1961) 12 c §:ssä tarkoitetun työeläkelisää koskevan vakuutusmaksun, valtion eläkerahastosta annetun lain (1372/1989) 3 §:ssä tarkoitetun työeläkelisää koskevan maksun, palkkaturvalain 16 §:n mukaisen määrän sekä koulutus- ja erorahastosta annetun lain 4 §:n mukaisen määrän suorittamisesta.

5 §

Ansiotukien rahoitus

Valtionosuutena työttömyyskassalle maksetaan kustakin työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvan ansiotuesta työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n mukaista peruspäivärahaa vastaava määrä. Jos ansiotuki maksetaan julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaisesti vähennettynä, valtionosuutena maksetaan se määrä, joka vastaa peruspäivärahan suhteellista osuutta kustakin täydestä työttömyysturvalain 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan määräytyvästä ansiopäivärahasta.

Työttömyyskassan osuus kustakin ansiotuen ansio-osasta on 5,5 prosenttia, jollei 1 momentin säännöksestä muuta johdu. Jos ansiotuki maksetaan työttömyysturvalain 6 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti korotettuna, työttömyyskassan osuus lasketaan kuitenkin 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan määräytyvästä ansiotuen ansio-osasta.

6 §

Muiden etuuksien rahoitus

Vuorotteluvapaalain (/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen rahoituksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä työttömyyspäivärahasta säädetään 4 ja 8 §:ssä.

7 §

Työttömyysvakuutusrahaston rahoittamat etuudet

Työttömyysvakuutusrahasto vastaa työntekijäin eläkelain (395/1961) 12 c §:ssä tarkoitetun työeläkelisää koskevan vakuutusmaksun, valtion eläkerahastosta annetun lain (1372/1989) 3 §:ssä tarkoitetun työeläkelisää koskevan maksun, palkkaturvalain 31 §:n mukaisen määrän sekä koulutusrahastosta annetun lain 13 §:n mukaisen määrän suorittamisesta.

8 §

Peruspäivärahan ja perustuen rahoitus

Työttömyysturvalain mukaisten peruspäivärahojen, työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisten perustukien sekä niihin liittyvien lapsikorotusten rahoitukseen työttömyysvakuutusrahasto maksaa asianomaisen ministeriön välityksellä kansaneläkelaitokselle 23 §:ssä tarkoitettua osuuden. Muilta osin menot rahoitetaan kansaneläkelaitokselle maksettavalla valtionosuudella.

10 §

Työttömyysvakuutusrahaston tehtävät

Työttömyysvakuutusrahasto vastaa 1 §:n mukaisten etuuksien rahoituksesta siltä osin kuin valtio ja yksittäiset työttömyyskassat eivät ole siitä vastuussa. Työttömyysvakuutusrahaston tehtävistä työttömyyskassojen rahoituksen käytännön järjestämisessä säädetään työttömyyskassalaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Työttömyysvakuutusrahasto ohjaa, kehittää ja valvoo maksujen perintämenettelyn toimeenpanoa, josta säädetään 7 luvussa.

11 §

Työttömyysvakuutusrahaston valvonta

Työttömyysvakuutusrahastolle tässä laissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämistä valvoo sosiaali- ja terveysministeriö. Työttömyysvakuutusrahaston talouden valvonta kuuluu Vakuutusvalvontavirastolle.

8 §

Peruspäivärahan ja perustuen rahoitus

Työttömyysturvalain mukaisten peruspäivärahojen, *julkisesta työvoimapalvelusta* annetun lain mukaisten perustukien sekä niihin liittyvien lapsikorotusten rahoitukseen työttömyysvakuutusrahasto maksaa sosiaali- ja terveysministeriön välityksellä Kansaneläkelaitokselle 23 §:ssä tarkoitettua osuuden. Muilta osin menot rahoitetaan Kansaneläkelaitokselle maksettavalla valtionosuudella.

10 §

Työttömyysvakuutusrahaston tehtävät

Työttömyysvakuutusrahasto vastaa 1 §:n mukaisten etuuksien rahoituksesta siltä osin kuin valtio ja yksittäiset työttömyyskassat eivät ole siitä vastuussa. Työttömyysvakuutusrahaston tehtävistä työttömyyskassojen rahoituksen käytännön järjestämisessä säädetään työttömyyskassalaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Työttömyysvakuutusrahasto ohjaa, kehittää ja valvoo työttömyysvakuutusmaksujen perintämenettelyn toimeenpanoa, josta säädetään 7 luvussa. *Työttömyysvakuutusrahasto vastaa 8 a luvussa säädetyn omavastuumaksun määräämisestä ja perimisestä.*

11 §

Työttömyysvakuutusrahaston valvonta

Työttömyysvakuutusrahaston taloudellinen valvonta ja 8 a luvussa tarkoitettua omavastuumaksun toimeenpanon valvonta kuuluvat Vakuutusvalvontavirastolle. Muilta osin työttömyysvakuutusrahastolle tässä laissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämistä valvoo sosiaali- ja terveysministeriö.

12 §

Työnantajan vakuutusmaksuvelvollisuus

Työnantaja, joka tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukaan on velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä, on velvollinen maksamaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksun. Maksu peritään lakisääteisen tapaturmavakuutuksen vakuutusmaksun yhteydessä siten kuin 7 luvussa säädetään.

Velvollisuus työttömyysvakuutusmaksun maksamiseen on soveltuvin osin valtion liikelaitoksella, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/1987)

Sen estämättä, mitä edellä 1 ja 2 momentissa säädetään, työnantaja ei ole velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksua seuraavien henkilöiden osalta:

1) työntekijä, joka palvelee ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaiseen kauppa-alusluetteloon merkityssä suomalaisissa aluksissa ja joka ei asu Suomessa,

2) työntekijä, joka työttömyysturvalain (1707/1991) 3 luvun 1 §:n perusteella ei ole oikeutettu työttömyysturvaetuuksiin

3) kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies,

4) avoimen yhtiön yhtiömies,

5) työntekijä, jonka osalta lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa sovellettava vakuutusmaksujärjestelmä ei perustu työnantajan maksamaan palkkasummaan (kiinteämaksuiset)

6) työntekijä, joka päätoimiaan varten on yrittäjien eläkelain (468/1969) tai maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) mukaisesti velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen.

Työnantaja voidaan työttömyysvakuutusrahastolle tehdystä hakemuksesta vapauttaa velvollisuudesta maksaa työttömyysvakuutusmaksua sellaisesta työntekijästä joka ei kuulu Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin.

13 §

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksusta vapauttaminen eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, työnantaja ei ole velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksua sellaisen työntekijän osalta, joka palvelee ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaiseen kauppa-alusluetteloon merkityssä suomalaisessa aluksessa ja joka ei asu Suomessa. Maksuvelvollisuutta ei ole myöskään kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten tai

13 §

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu yrityksen osaomistajasta

Työttömyysturvalain 1 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetusta yrityksen osaomistajasta maksettava työnantajan työttömyysvakuutusmaksu on määrättävä siten, että se vastaa niiden etuuksien rahoitusta, joihin osaomistajat ovat oikeutettuja.

avoimen yhtiön yhtiömiesten osalta. Työnantaja ei myöskään ole velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksua sellaisen työntekijän osalta, josta kansaneläkelaitos on asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) 7 §:n 1 momentin nojalla päättänyt, ettei häneen enää sovelleta sosiaaliturvalainsäädäntöä.

14 §

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun määräytyminen

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu on porrastettu yrityksen maksaman palkkasumman mukaan.

Työttömyysturvalain 1 a §:n 1 momentissa tarkoitetusta yrityksen osaomistajasta maksettava työnantajan työttömyysvakuutusmaksu on määrättävä siten, että se vastaa niiden etuuksien rahoitusta, joihin osaomistajat ovat oikeutettuja.

14 §

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun määräytyminen

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu muodostuu perusmaksusta ja lisäpäivämaksusta. Lisäpäivämaksu määrätään siten, että se yhdessä 8 a luvussa tarkoitettun omavastuumaksun kanssa riittää kattamaan työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin lisäpäivämenoista työnantajan osuuden. Perusmaksu määrätään työttömyysvakuutusrahaston muiden menoerien perusteella. Työnantajan keskimääräisessä maksussa otetaan huomioon myös omavastuumaksu.

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu määrätään yrityksen palkkasumman perusteella siten, että

1) perusmaksua porrastettaessa noudatetaan mitä 18 §:n 3 momentissa säädetään;

2) lisäpäivämaksu määrätään siten, että se alenee lineaarisesti täysimääräisestä neljännekseen palkkasumman kasvaessa 1,3 miljoonasta eurosta 20,8 miljoonaan euroon.

Palkkasumman mukaan määräytyvän omavastuumaksun suuruudesta säädetään 24 ja 24 a §:ssä.

15 §

Palkansaajan vakuutusmaksuvelvollisuus

Maksuvelvollisia eivät ole kommandiitti-yhtiön tai avoimen yhtiön yhtiömiehet eivätkä perhehoitajalaissa (312/1992) tarkoitetut perhehoitajat. Asianomainen ministeriö antaa tarkemmat määräykset palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua koskevien

15 §

Palkansaajan vakuutusmaksuvelvollisuus

Sen estämättä, mitä edellä 1 momentissa säädetään, maksuvelvollisia eivät ole seuraavat henkilöt:

1) työntekijä, joka palvelee ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain mukaiseen kauppa-alusluetteloon merkitys-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

säännösten soveltamisesta.

sä suomalaisessa aluksessa ja joka ei asu Suomessa;

2)) työntekijä, joka työttömyysturvalain 3 luvun 1 §:n perusteella ei ole oikeutettu työttömyysetuuksiin;

3) kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies;

4) avoimen yhtiön yhtiömies;

5) perhehoitajalaissa (312/1992) tarkoitettu perhehoitaja;

6) työntekijä, jonka osalta lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa sovellettava vakuutusmaksujärjestelmä ei perustu työnantajan maksamaan palkkasummaan (kiinteämaksuiset); ja

7) työntekijä, joka päätointaan varten on yrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien eläkelain mukaisesti velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen.

Työntekijä voidaan työttömyysvakuutusrahastolle tehdystä hakemuksesta vapauttaa maksamasta työttömyysvakuutusmaksua, jos hän ei kuulu Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin.

16 §

Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun määrättyminen

Työttömyysturvalain 1 a §:n 1 momentissa tarkoitetun yrityksen osaomistajan työttömyysvakuutusmaksu on määrättävä siten, että se vastaa niiden etuuksien rahoitusta, joihin osaomistajat ovat oikeutettuja.

16 §

Yrityksen osaomistajan palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu

Työttömyysturvalain 1 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun yrityksen osaomistajan työttömyysvakuutusmaksu on määrättävä siten, että se vastaa niiden etuuksien rahoitusta, joihin osaomistajat ovat oikeutettuja.

18 §

Työttömyysvakuutusmaksujen määrä

Palkansaajan ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksun muutokset on määrättävä siten, että ne jakautuvat tasan työnantajan keskimääräisen työttömyysvakuutusmaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun kesken. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun porrastus on määrättävä siten, että palkkasummasta 840 940 euroon asti kohdistuva maksu on määrättävä neljäsosaksi ilmaistuna täysinä prosenttiyksikön kym-

Poiketen siitä, mitä edellä 3 momentissa säädetään palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun vähimmäismäärästä, palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua ei voida määrätä edelliselle vuodelle määrättyä suuremmaksi, jos mainitussa 3 momentissa tarkoitettu vertailukohteena oleva maksujen yhteismäärä alenee edelliselle vuodelle määrätystä.

menyksinä palkkasumman 840 940 euron ylittävään osaan kohdistuvasta maksusta. Jos työnantajan keskimääräisen työttömyysvakuutusmaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun yhteismäärä on pienempi kuin kaksi prosenttia, palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu on määrättävä kuitenkin 15 prosentiksi edellä sanotusta vakuutusmaksujen yhteismäärästä.

19 §

Maksujen perusteena oleva tulo

Palkansaajalta pidetään työttömyysvakuutusmaksu ennakkoperintälain 13 §:ssä tarkoitetusta palkasta, tuloverolain 77 §:n mukaisesta palkkatulosta ja rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verotamisesta annetun lain (627/1978) 4 §:ssä tarkoitetusta palkasta sekä palvelurahasta.

19 §

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena oleva tulo

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu määrätään sen palkkasumman perusteella, jonka mukaan työnantajan tapaturmavakuutusmaksu määräytyy. Valtion liikelaitoksen työttömyysvakuutusmaksu määrätään liikelaitoksen maksamien ennakkoperintälain (1118/1996) 13 §:ssä tarkoitettujen palkkojen määrän perusteella.

(kumotaan)

19 a §

Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena oleva tulo

Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun perusteena olevana palkkana pidetään työtai virkasuhteessa tai muussa palvelussuhteessa saatua palkkaa tai muuta vastiketta, joka on maksettu korvauksena työstä.

Ulkomaantyössä palkkana pidetään sitä palkkaa, jota vastaavasta työstä Suomessa olisi maksettava, tai palkkaa, jonka muutoin voidaan katsoa vastaavan sanottua työtä.

Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua ei pidetä palkkaturvalain mukaan maksetuista palkoista eikä siitä täydennyspäivärahasta, jonka työnantajan yhteydessä toimiva sairauskassa on maksanut.

8 a luku

Työttömyysturvan työnantajan omavastuumaksu

24 §

Maksuvelvollisuus

Työnantajan omavastuumaksun on velvollinen maksamaan 12 §:ssä tarkoitettu työnantaja sekä valtion tilivirasto ja liikelaitos, jonka irtisanomisvuotta edeltäneen vuoden työttömyysvakuutusmaksun perusteena ollut palkkasumma tai sitä vastaava valtion tiliviraston tai liikelaitoksen palkkasumma on vähintään 1,3 miljoona euroa, jos

1) työ- tai virkasuhteen irtisanomisesta johtuva työttömyys jatkuu niin, että henkilölle syntyy oikeus 6 luvun 9 §:n 2 momentin mukaisiin lisäpäiviin; tai

2) vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneellä henkilöllä työ- tai virkasuhteen irtisanomisesta johtuva 60 vuoden iän täyttämisen jälkeen alkanut oikeus työttömyyspäivärahaan jatkuu hänen täytettyään 63 vuotta tai hän on alkanut saada vanhuuseläkettä 62-vuotta täytettyään työttömyyspäiväraha on jatkunut vanhuuseläkkeelle siirtymiseen saakka.

Työnantaja ei ole velvollinen maksamaan omavastuumaksua, jos

1) työsuhde on alkanut vakuutetun 50 vuoden täyttämispäivän jälkeen ja kestänyt alle kolme vuotta; tai

2) työsuhde on irtisanottu työsopimuslain (55/2001) 7 luvun 2 §:n perusteella tai purettu työsopimuslain 8 luvun 1 §:n perusteella työntekijästä johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä; tai

3) työntekijä on omasta aloitteestaan ja ilman työnantajan myötävaikutusta irtisanoutunut.

Jos yrityksessä tapahtuneen järjestelyn ilmeisenä tarkoituksena on ollut kiertää omavastuumaksua koskevia säännöksiä, työttömyysvakuutusrahasto voi määrätä maksun ennen mainittua järjestelyä vallinneen tilanteen mukaan.

24 a §

Omavastuumaksun määrä

Omavastuumaksun perusteena 24 §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittamissa tilanteissa on se etuusmenoa vastaava määrä, joka irtisanotulle työntekijälle tulisi ansiopäivärahan suuruisena maksettavaksi lisäpäivien alkamisesta siihen saakka kun hän täyttää 63 vuotta, kuitenkin vähintään yhden vuoden etuusmenoa vastaava määrä.

Omavastuun perusteena 24 § 1 momentin 2 kohdassa tarkoittamissa tilanteissa on se ansiopäivärahan suuruisesta etuusmenoa vastaava määrä, jolta ajalta irtisanotulle työntekijälle on maksettu työttömyysetuutta työsuhteen päättymisestä siihen saakka kun hän täyttää 63 vuotta.

Täysimääräinen omavastuumaksu on 80 prosenttia 1 ja 2 momentissa tarkoitettusta etuusmenosta. Täysimääräinen omavastuumaksu peritään, jos yrityksen 24 §:n 1 momentissa tarkoitettu palkkasumma on vähintään 20,8 miljoonaa euroa. Jos palkkasumma on tätä pienempi, omavastuumaksu alenee lineaarisesti siten, että omavastuumaksua ei peritä, jos palkkasumma on enintään 1,3 miljoonaa euroa.

24 b §

Omavastuumaksun periminen ja palauttaminen

Omavastuumaksu peritään 24 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti lisäpäiväoikeuden alkaessa ja 24 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti irtisanotun työntekijän täytettyä 63 vuotta.

Jos työnantaja on tehnyt irtisanomansa lisäpäiviin oikeutetun henkilön kanssa toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen ja työntekijä on ollut sanotussa työssä vähintään vuoden, työttömyysvakuutusrahasto palauttaa työnantajalle hakemuksesta sen osan lisäpäivien omavastuumaksusta, jota koskeva osa jää käyttämättä. Jos työnantaja irtisanoo työntekijän uudelleen, peritään omavastuumaksu heti työttömyyden alkaessa sen estämättä mitä 24 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetään.

Työttömyysvakuutusrahasto voi jättää omavastuumaksun perimättä, jos määrä on vähäinen.

24 c §

Omavastuumaksua koskeva päätös

Työttömyysvakuutusrahasto antaa omavastuumaksun määrästä, palauttamisesta ja omavastuumaksun perimättä jättämisestä työnantajalle kirjallisen päätöksen. Ennen päätöksen antamista työttömyysvakuutusrahaston tulee varata työnantajalle mahdollisuus esittää kirjallinen pyyntö omavastuumaksusta vapauttamiseksi sekä mahdollinen omavastuumaksusta vapauttamiseen liittyvä selvitys. Työntekijältä voidaan pyytää selvitys työsuhteen päättymisen syystä, mikäli tämä on asian ratkaisemiseksi tarpeen.

Päätöksen antamisessa noudatetaan soveltuvin osin mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään.

Omavastuumaksua koskeva päätös saadaan ulosottaa ilman tuomiota siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään. Jos maksua ei suoriteta määräajassa, viivästymisajalta on suoritettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

24 d §

Oikeus tietojen saamiseen

Salassapitosäynnösten ja muiden tiedon saantia ja luovutusta koskevien rajoitusten estämättä työttömyyskassat ja Kansaneläkelaitos ovat velvolliset maksutta ilmoittamaan työttömyysvakuutusrahastolle työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun lisäpäiväoikeuden alkaessa tai 24 § 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun henkilön täytettyä 63 vuotta omavastuunon määrittämiseksi välttämättömät tiedot, joita ovat:

- 1) henkilön henkilötunnus ja muut yksilöintitiedot;*
- 2) laskennallinen lisäpäivien maksamisaika, joka lasketaan henkilön ensimmäises-*

tä lisäpäivästä 63 vuoden ikään tai 24 § 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulle henkilölle maksettujen työttömyysetuuspäivien määrä;

3) henkilölle maksettavan ansiopäivärahan suuruus;

4) peruspäivärahan saajan osalta työssäoloehtoon luetut kaudet ja palkkatiedot vastaavalta ajalta;

5) päivärahan maksajan tiedossa olevat työsuhdetiedot työssäoloehdon täyttäneestä työstä; ja

6) työttömyyspäiväraha-kauden alkaessa henkilölle työttömyysturvalain perusteella määrätty korvaukseton määräaika ja päivärahan epääminen työnantajalta saadun taloudellisen etuuden vuoksi.

Salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä Vakuutusvalvontaviraston ja Kansaneläkelaitoksen on annettava maaliskuun ja syyskuun loppuun mennessä työttömyysvakuutusrahastolle tieto edeltävän kuuden kuukauden aikana lisäpäiville siirtyneistä henkilöistä.

Salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä työttömyysvakuutusrahastolla ja tämän lain mukaisilla muutoksenhakuelimillä on pyynnöstä oikeus maksutta saada työnantajilta omavastuumaksun määrittelyn kannalta välttämättömät työsuhdetta koskevat tiedot, joita ovat 1 momentin 5 ja 6 kohdissa tarkoitettuihin tietoihin liittyvät selvitykset, tapaturmavakuutuslain 29 §:ssä tarkoitetuilta vakuutuslaitoksilta tieto työnantajan palkkasumman suuruudesta ja palvelussuhdetiedot eläketurvakeskukselta.

25 §

Muutoksenhaku

Työttömyysvakuutusrahaston omavastuumaksua koskevaan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta työttömyysturvalautakunnalta ja työttömyysturvalautakunnan päätökseen tyytymätön vakuutus-oikeudelta. Vakuutus-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Muutoksenhaussa noudatetaan soveltuvin

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

osin mitä työttömyysturvalain 12 luvussa säädetään.

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003 kuitenkin siten, että lain 12 ja 15 §:t tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004. Lain 13 ja 14 § tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

Niiden vuorottelukorvausten rahoitukseen, joita koskeva vuorottelusopimus on vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) 17 §:n mukaisesti tehty 31 päivään joulukuuta 2002 mennessä, sovelletaan lain 6 §:ää sellaisena kuin se oli voimassa tämän lain voimaantullessa.

2.**Laki****työntekijäin eläkelain 12 c §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 12 c §:n 1 momentti,
sellaisena kuin se on laissa 561/1998, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

12 c §

Tämän lain ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittaville eläkelaitoksille, merimieseläkelaiissa tarkoitettulle merimieseläkekassalle sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaiissa tarkoitettulle kunnalliselle eläkelaitokselle ja evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain mukaista toimintaa harjoittavalle kirkon keskusrahastolle työttömyys- ja koulutusajan huomioon ottamisesta aiheutuvan vastuun ja kulujen

12 c §

Tämän lain ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittaville eläkelaitoksille, merimieseläkelaiissa tarkoitettulle merimieseläkekassalle sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaiissa tarkoitettulle kunnalliselle eläkelaitokselle ja evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain mukaista toimintaa harjoittavalle kirkon keskusrahastolle työttömyys- ja koulutusajan huomioon ottamisesta aiheutuvan vastuun ja kulujen

peittämiseksi tulee työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) tarkoitetun työttömyysvakuutusrahaston suorittaa vuosittain asianomaisen ministeriön asettamassa määräajassa eläketurvakeskukselle vakuutusmaksu, joka lasketaan asianomaisen ministeriön vahvistamana prosenttimääränä työttömyysvakuutusrahaston saamista työttömyysvakuutusmaksuista. Määräosa on vahvistettava siten, että vakuutusmaksuna arvioiden mukaan kertyy 80 prosenttia siitä määrästä, joka saataisiin, jos 7 f §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettua etuutta vastaavilta päiviltä suoritettaisiin tämän lain mukaista keskimääräistä vakuutusmaksua vastaava maksu. Keskimääräisessä vakuutusmaksussa ei tällöin oteta huomioon eläketurvakeskuksen luottovakuutusta varten perittävää vakuutusmaksun osaa. Vakuutusmaksun perusteena olevana palkkana käytetään sitä työansiota, jonka arvioidaan vastaavan 7 f §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun etuuden perusteena olevaa keskimääräistä palkkaa. Eläketurvakeskuksen ja työttömyysvakuutusrahaston yhteisestä esityksestä asianomainen ministeriö voi määrätä suoritettavaksi edellä sanotun vakuutusmaksun ennakkoa.

peittämiseksi tulee työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) tarkoitetun työttömyysvakuutusrahaston suorittaa vuosittain *sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön* asettamassa määräajassa eläketurvakeskukselle vakuutusmaksu, jonka *suuruuden ministeriö vahvistaa siten, että se arvioiden mukaan vastaa 80 prosenttia siitä määrästä, joka saataisiin, jos 7 f §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettua etuutta vastaavilta päiviltä suoritettaisiin tämän lain mukaisesti keskimääräistä vakuutusmaksua vastaava maksu. Keskimääräisessä vakuutusmaksussa ei tällöin oteta huomioon eläketurvakeskuksen luottovakuutusta varten perittävää vakuutusmaksun osaa. Vakuutusmaksun perusteena olevana palkkana käytetään sitä työansiota, jonka arvioidaan vastaavan 7 f §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun etuuden perusteena olevaa keskimääräistä palkkaa. Eläketurvakeskuksen ja työttömyysvakuutusrahaston yhteisestä esityksestä *sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö* voi määrätä suoritettavaksi edellä mainitun vakuutusmaksun ennakkoa.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.